

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kateřina Schuranová

Péče o zdraví dítěte

Diplomová práce

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Péče o zdraví dítěte“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce má 112 005 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 5. 7. 2021

Kateřina Schuranová

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Lence Westphalové, Ph.D. za její cenné rady, vstřícnost a odborné vedení diplomové práce. Děkuji také své rodině za ohromnou podporu během celého studia.

Obsah

Seznam zkratk	6
Úvod.....	7
1 Právní úprava péče o zdraví dítěte.....	9
1.1 Péče o zdraví dítěte v občanském zákoníku	10
1.2 Zákon o zdravotních službách	12
1.3 Vztah občanského zákoníku a zákona o zdravotních službách	12
2 Zastupování dítěte v záležitostech péče o jeho zdraví	15
2.1 Rodič jako zákonný zástupce.....	15
2.1.1 Významné záležitosti týkající se péče o zdraví dítěte vyžadující souhlas obou rodičů 17	
2.2 Jiné osoby oprávněné dítě zastupovat.....	17
2.2.1 Osvojitel.....	18
2.2.2 Poručník.....	19
2.2.3 Opatrovník.....	20
2.2.4 Pěstoun.....	20
2.2.5 Pečující osoba.....	22
2.2.6 Statutární orgán či jiný pověřený pracovník ústavu	23
2.3 Práva a povinnosti zákonných zástupců podle zákona o zdravotních službách.....	23
3 Participační práva dítěte	25
4 Udělení souhlasu k poskytnutí zdravotní péče dítěti	28
4.1 Udělení souhlasu dítětem samostatně.....	29
4.2 Udělení souhlasu zákonným zástupcem.....	33
5 Kdy může dojít k poskytnutí zdravotní péče dítěti bez nutnosti udělení souhlasu	35
6 Neshody v záležitostech týkajících se péče o zdraví dítěte	37
6.1 Neshody mezi rodiči	37

6.2 Neshoda rodičů (popř. jiných zákonných zástupců) a dítěte	38
6.3 Rozdílný názor rodičů (popř. jiných zákonných zástupců) a lékaře	40
6.4 Odmítnutí povinného očkování dítěte	42
Závěr.....	45
Seznam použitých zdrojů	47
Monografie a sborníky	47
Odborné články.....	48
Judikatura	48
Ostatní zdroje	49
Právní předpisy.....	49
Shrnutí.....	51
Abstract.....	51
Seznam klíčových slov	52
Keywords	52

Seznam zkratk

Listina	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
občanský zákoník	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
Úmluva o biomedicíně	Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/2001 Sb. m. s., o přijetí Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně
Úmluva o právech dítěte	Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte
zák. o ochraně veřejného zdraví	Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů
zák. o právu rodinném	Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění zákona č. 46/1959 Sb. účinném ke dni 1. září 1959
zák. o rodině	Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění zákona č. 401/2012 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2013
zák. o spec. zdr. službách	Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů
zák. o veř. zdrav. pojištění	Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
zák. o zdravotních službách	Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů
zák. o soc.-práv. ochraně dětí	Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
zák. o zvl. řízeních soudních	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Pečovat o zdraví dítěte je povinnost a zároveň také právo plynoucí rodičům z rodičovské odpovědnosti a jelikož rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům, může mezi nimi snadno docházet k rozporům ohledně péče o jejich nezletilé dítě. Typickým příkladem mohou být rozdílné názory při rozhodování záležitostí týkajících se péče o zdraví. Může nastat situace, kdy jeden z rodičů nebude souhlasit s lékařským zákrokem či povinným očkováním svého dítěte, kdežto druhý rodič s ním souhlasit bude. Někdy se na lékařském zákroku či jiném zásahu do integrity dítěte související s péčí o jeho zdraví neshodne nezletilé dítě s rodiči, popř. jinými zákonnými zástupci nebo se do konfliktu ohledně dalšího postupu léčby dostane rodič s lékařem. V určitých chvílích také nemusí být zcela jasné, kdo za dítě v záležitostech péče o jeho zdraví smí jednat či zda je dítě schopno o těchto věcech již rozhodovat samo. V této souvislosti nesmíme zapomenout ani na důležitost názoru dítěte a jeho participační práva v celém procesu rozhodování o jeho záležitostech.

V minulých letech došlo k novelám několika předpisů vztahujících se k této problematice. Na tomto místě je potřeba zmínit především občanský zákoník, do kterého byla včleněna úprava rodičovské odpovědnosti a zák. o zdravotních službách, který se blíže věnuje otázkám poskytování zdravotních služeb. Právě kvůli rekodifikaci občanského zákoníku, čtým novelám zák. o zdravotních službách a především tomu, že oba zákony ve svých ustanovení občas upravují stejnou problematiku, se začaly objevovat nejasnosti a různé názory na to, jaký je jejich vzájemný vztah, což často znesnadňuje orientaci v právní úpravě dotýkající se této oblasti.

Zjistila jsem, že tímto tématem se několik autorů ve svých pracích již zabývalo. Tyto práce se však často věnují pouze určitým úsekům dané problematiky nebo jsou staršího data a nereflktují změny, k nimž v důsledku novel v posledních letech došlo. Ke psaní své diplomové práce jsem využila nejen právní předpisy, komentářovou literaturu či judikaturu českých soudů, ale také různé monografie a odborné články, v nichž autoři poukazují na nejrůznější situace, do kterých se v praxi lékaři mohou v souvislosti s poskytováním zdravotní péče dětem dostat.

Diplomová práce je členěna do šesti kapitol. V první kapitole se zabývám právní úpravou vztahující se k péči o zdraví dítěte a vymezuji vztah občanského zákoníku a zák. o zdravotních službách. Druhá kapitola pojednává o problematice zastupování dítěte v záležitostech týkajících se péče o jeho zdraví a ve třetí kapitole jsou zdůrazněna participační práva dítěte. Čtvrtá a pátá kapitola se věnují udělování informovaného souhlasu ve vztahu k poskytování zdravotní péče dítěti se zaměřením na to, kdy může dítě udělit souhlas s poskytnutím zdravotní služby samostatně a kdy je potřeba souhlasu jeho rodičů, resp. jiné oprávněné osoby, případně, za jakých okolností může

být dítěti poskytnuta zdravotní péče i bez souhlasu. V poslední kapitole upozorňuji na neshody, ke kterým může mezi všemi aktéry při péči o zdraví dítěte docházet.

Cílem diplomové práce je poukázat na nejrůznější problematické situace, které mohou v souvislosti s péčí o zdraví dítěte nastat a zhodnotit dosavadní právní úpravu v této oblasti. Při využití především jazykové výkladové metody odpovídám na otázku, kdo zastupuje dítě v záležitostech týkajících se péče o jeho zdraví. Zjišťuji, v jakých situacích dochází k největším nejasnostem a zaměřuji se také na konfliktní situace, které mohou v souvislosti s péčí o zdraví dítěte vzniknout.

1 Právní úprava péče o zdraví dítěte

Na právní úpravu vztahující se k péči o zdraví dítěte mají vliv mezinárodní smlouvy, ke kterým dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána a jsou tak na základě čl. 10 Ústavy součástí českého právního řádu. Jelikož se jedná především o smlouvy upravující oblast lidských práv, jsou tyto mezinárodní smlouvy dle judikatury Ústavního soudu součástí ústavního pořádku.¹ Z těchto mezinárodních smluv je namístě jmenovat zejména Úmluvu o právech dítěte, která obsahuje základní úpravu poměrů mezi rodiči a jejich dětmi.² Garantuje dětem přirozené právo na život,³ ale také stanoví, že předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí je zájem dítěte. Ve vztahu k péči o zdraví je důležité zmínit také její čl. 24, podle něhož má každé dítě právo na dosažení nejvýše dosažitelné úrovně zdravotního stavu a využití léčebných a rehabilitačních zařízení. Zabezpečeno má být také to, aby žádné dítě nebylo zbaveno svého práva na přístup k takovým zdravotním službám.

Stejně jako dospělým, musí být zdravotní péče i dětem poskytována v souladu s Úmluvou o biomedicíně, jež v čl. 1 zaručuje v souvislosti s aplikací biologie a medicíny ochranu důstojnosti a svébytnosti všem lidským bytostem. Ochrana zdraví má být poskytována bez diskriminace, s úctou k integritě a ostatním právům a základním svobodám a s garancí nadřazenosti lidské bytosti zájmům společnosti a vědy.⁴ Úmluva o biomedicíně obsahuje v čl. 5 obecné pravidlo, podle něhož může být zákrok v oblasti péče o zdraví proveden pouze pokud k němu poskytla dotčená osoba svobodný a informovaný souhlas. Úmluva o biomedicíně chrání taktéž osoby neschopné dát souhlas, tj. i děti, když ve svém čl. 6 stanoví, že zákrok na osobě, která není schopna souhlas udělit, může být proveden pouze pokud je to k jejímu přímému prospěchu, přičemž stanoví, že pokud není nezletilá osoba podle zákona způsobilá k udělení souhlasu se zákrokem, nemůže být zákrok proveden bez svolení jejího zákonného zástupce, úřední osoby nebo osoby, které jsou k tomu zmocněny zákonem. Úmluva o biomedicíně klade v čl. 6 také důraz na důležitost názoru nezletilé osoby, jakožto faktoru, který musí být zohledněn a jehož závažnost narůstá úměrně s věkem a stupněm vyspělosti této nezletilé osoby.

Na ústavní úrovni se na tuto oblast vztahuje též Listina obsahující katalog základních lidských práv. Listina nejen že v čl. 6 garantuje každému člověku, tedy i dítěti, právo na život a v čl. 10 právo na zachování lidské důstojnosti, ale čl. 31 zaručuje každému také právo na bezplatnou zdravotní péči na základě veřejného zdravotního pojištění, případně na zdravotní pomůcky.

¹ Nález Ústavního soudu ze dne 25. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01, bod 7.

² Úmluva o právech dítěte, čl. 4.

³ Tamtéž, čl. 6.

⁴ Úmluva o biomedicíně, čl. 2.

Zdravotní péče jako taková, ale také zásahy do integrity nad rámec obecné úpravy v občanském zákoníku jsou dále upraveny i v dalších právních předpisech. Na tomto místě je pro účely této práce potřeba jmenovat především již zmíněný zák. o zdravotních službách či zák. o spec. zdr. službách. Na tuto oblast se však vztahují i další zákonné i podzákonné právní předpisy týkající se např. preventivní péče, povinného očkování, umělého přerušování těhotenství apod.

1.1 Péče o zdraví dítěte v občanském zákoníku

Jedním z nejvýznamnějších právních předpisů vztahujících se k problematice péče o zdraví dítěte je občanský zákoník, jehož normy upravují povinnosti a práva rodičů k jejich dětem. Občanský zákoník mimo to obsahuje také ustanovení na ochranu přirozených práv člověka a najdeme v něm i ustanovení týkající se práva na duševní a tělesnou integritu a dále pravidla vztahující se k zastupování dítěte při jednáních, k nimž není právně způsobilé. Podle judikatury Nejvyššího soudu náleží ochrana osobnosti dle ustanovení občanského zákoníku i těm, kteří pro svůj věk nebo psychický stav nejsou schopni chápat újmu která jim vznikla neoprávněným zásahem jiného na jejich osobnosti,⁵ tj. i dětem.

Péče o zdraví dítěte je výslovně zmíněna v občanském zákoníku v demonstrativním výčtu povinností a práv, která rodiče mají vůči svým dětem v rámci jejich rodičovské odpovědnosti. Podle ustanovení § 858 občanského zákoníku totiž *„rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj [...]“*.⁶ V souvislosti s péčí o zdraví dítěte je důležité zmínit také ustanovení § 877 odst. 1 a odst. 2 občanského zákoníku, ve kterém jsou zakotveny nikoli běžné léčebné a obdobné zákroky, jakožto významné záležitosti k jejichž výkonu je zapotřebí souhlasu obou rodičů.

Právní úprava rodičovské odpovědnosti vychází z Principů evropského rodinného práva ve věcech rodičovské odpovědnosti⁷ a mají na ní vliv mezinárodní smlouvy a judikatura evropských soudů. Tato úprava rodičovské odpovědnosti však výslovně zmíněnou péčí o zdraví dítěte a jeho ochranu při současném zakotvení nikoli běžných léčebných a obdobných zákroků, ke kterým je potřeba souhlasu obou rodičů, neobsahovala vždy.⁸ Kupříkladu zákon o právu rodinném, účinný na našem území mezi lety 1950 až 1964, pojem „péče o zdraví“ neobsahoval vůbec, když ve svém ustanovení § 35 uváděl, že rodiče se starají o tělesný a duševní rozvoj dětí, zejména pečují o jejich

⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. února 2012, sp. zn. 30 Cdo 3386/2010.

⁶ Občanský zákoník, § 858.

⁷ Blíže viz SCHÖN, Monika. Vliv Principů evropského rodinného práva na úpravu rodičovské odpovědnosti. In: MADLEŇÁKOVÁ, Lucia, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. (eds.) *Zahraniční vlivy na vnitrostátní právo: sborník odborných příspěvků z mezinárodní konference Olomoucké debaty mladých právníků 2013*. Praha: Leges, 2014, s. 275–281.

⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, s. 99.

výživu a výchovu tak, aby byly náležitě připraveny přispívat svou prací, podle svých schopností a náklonností, k prospěchu společnosti. Nic se nezměnilo ani po roce 1964, kdy ho nahradil zákon o rodině, který se v jeho původním znění o péči o zdraví dítěte taktéž nezmiňoval. Působit na citový, rozumový a mravní vývoj dětí v duchu socialistické společnosti, bylo podle ustanovení § 35 odst. 1 zákona o rodině předním výchovným úkolem. Do zákona o rodině se však termín „péče o zdraví“ přece jen dostal, a to jeho novelou v roce 1998. Novelizované znění ustanovení § 31 odst. 1 písm. a) zákona o rodině, definovalo rodičovskou zodpovědnost jako souhrn práv a povinností při péči o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Tato definice rodičovské zodpovědnosti již začala více odpovídat modernějšímu pojetí úpravy vztahů mezi rodiči a dětmi obsaženého např. v Úmluvě o právech dítěte⁹ a zároveň i pojetí dnešnímu.

Souhlasím s názorem Lenky Westphalové, že pojem „péče o dítě“ v kontextu rodičovské odpovědnosti, jejíž součástí je nejen péče o zdraví dítěte, ale také jeho ochrana, výchova či rozhodování o vzdělání a místu bydliště dítěte nebo právo na styk s dítětem, je potřeba chápat jako péči o dítě v tom nejširším slova smyslu a je nutné ji odlišovat od osobní péče.¹⁰ Na základě ustanovení § 865 občanského zákoníku náleží péče o dítě oběma rodičům, a to nezávisle na tom, zda o dítě osobně pečují. Proto je péčí v nejširším slova smyslu nutno rozumět rozhodování o dítěti.¹¹ S tím souvisí i skutečnost, že rodiče nemusí péči o dítě, jeho ochranu, výkon výchovy nebo dohled nad dítětem vždy vykonávat osobně, ale mohou je v souladu s ustanovením § 881 občanského zákoníku svěřit i jiné osobě. Může jít o situace, kdy o dítě bude pečovat například prarodič nebo vedoucí zájmového kroužku. V takovém případě svěřují rodiče jiné osobě pouze osobní péči a péči o dítě nad rámec té osobní každodenní péče vykonávají i nadále oni.¹² Bylo by tak vhodné s poskytovatelem zdravotních služeb předem domluvit, v jakém rozsahu tato osoba může rodiče případně zastoupit i při rozhodování, které se bude týkat péče o zdraví dítěte. Taková osoba v těchto záležitostech není oprávněna rozhodovat proti vůli rodičů, a to i v případě, že by i rodiče potřebovali pro své rozhodnutí souhlas soudu.¹³ Osobní péče pak představuje každodenní starání se o dítě a občanský zákoník osobní péči zmiňuje například v ustanovení § 907 občanského zákoníku, kdy v souvislosti s rozvodem manželství soud může svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, do střídavé péče nebo společné péče. I v takovém případě má rodič, který v tu chvíli o dítě sice

⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině / Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 119.

¹⁰ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, s. 77.

¹¹ Tamtéž.

¹² Tamtéž.

¹³ KREJČÍKOVÁ, Helena. *Analýza právních aspektů péče o dětského pacienta v terminálním stádiu nemoci v prostředí mobilního hospice* [online]. paliativnimedicina.cz, 1. června 2016 [cit. 28. dubna 2021]. Dostupné z: <https://www.paliativnimedicina.cz/wp-content/uploads/2016/07/pravni-aspekty-pecce-o-dite-a4nahled2.pdf>

osobně nepečuje, stále povinnost a právo pečovat o jeho zdraví.¹⁴ Může také nastat situace, kdy o dítě pečuje jen jeden z rodičů a zároveň s nimi v rodinné domácnosti žije i jeho nový manžel nebo partner, který ale není rodičem dítěte. V takovém případě se i on podílí na péči o dítě.¹⁵ Tomuto tzv. sociálnímu rodiči však náleží pouze osobní péče a nikoli péče v neširším slova smyslu, která by zahrnovala celkové rozhodování o dítěti (včetně péče o jeho zdraví). Je nutné také poukázat na to, že občanský zákoník neuznává pojmy „osobní péče“ a „péče“ jednotně a na několika místech používá pouhý pojem „péče“ přestože se ve skutečnosti jedná o „péči osobní.“¹⁶

Péči o zdraví dítěte můžeme rozumět veškeré obstarávání záležitostí týkající se zdraví dítěte, ať už půjde o absolvování preventivních prohlídek, povinného očkování či jiné návštěvy zdravotnických zařízení. Bude se jednat také o udělování souhlasu s lékařskými zákroky jako jsou např. operace nebo další zásahy do integrity dítěte, ale také udělování souhlasu s předepisováním léků, jejich opatření a dohled nad jejich důsledným užíváním apod.

1.2 Zákon o zdravotních službách

Zák. o zdravotních službách obsahuje především úpravu zdravotních služeb a podmínek jejich poskytování, rozlišuje druhy a formy zdravotní péče a zakotvuje práva a povinnosti pacientů, zdravotnických pracovníků a dalších osob. Neobsahuje pouze úpravu poskytování zdravotní péče představující zásahy do integrity člověka, ale komplexní úpravu týkající se poskytování zdravotních služeb bez ohledu na to, zda mají vliv na integritu člověka.¹⁷ Zák. o zdravotních službách i občanský zákoník v některých případech upravují stejnou problematiku, typickým příkladem je ustanovení § 95 občanského zákoníku a ustanovení § 35 odst. 1 zák. o zdravotních službách týkající se udělování souhlasu nezletilým dítětem. Mnohdy je tedy potřeba vyjasnit vzájemný vztah obou těchto předpisů.

1.3 Vztah občanského zákoníku a zákona o zdravotních službách

Vztah občanského zákoníku a zák. o zdravotních službách je považován za celkem složitý a mezi autory odborné literatury na něj existuje hned několik názorů. Pohledy těchto autorů se postupně vyvíjí, často se však setkáme s tím, že vztah zák. o zdravotních službách a občanského

¹⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 214.

¹⁵ Občanský zákoník, § 885.

¹⁶ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, s. 77.

¹⁷ TŮMA, Pavel. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2014, (§ 93) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

zákoníku je jednoduše zevšeobecňován jako vztah speciální právní úpravy vůči úpravě obecné. Tento závěr ostatně plyne i z důvodové zprávy k občanskému zákoníku.¹⁸

Podle Pavla Tůmy úprava v občanském zákoníku nemůže být ve vztahu subsidiarity k příslušným ustanovením zák. o zdravotních službách. Jak předmětná ustanovení občanského zákoníku, tak ustanovení zák. o zdravotních službách totiž podle něj mají vůči obecné právní úpravě platné v době přijetí zák. o zdravotních službách povahu úprav speciálních, tedy postavených sobě naroven a jsou v mezích své působnosti aplikovatelná samostatně.¹⁹

Postupem času někteří autoři došli také k závěru, že se mezi občanským zákoníkem a zák. o zdravotních službách nemůže vztah speciality a subsidiarity vůbec uplatnit, a to z toho důvodu, že oba právní předpisy mají odlišnou věcnou působnost a každý z nich se věnuje odlišným právním otázkám, přestože mají společnou podstatu v podobě ochrany osobnosti.²⁰ Ani Petr Šustek s Tomášem Holčápkem nepovažují poměr speciality těchto zákonů za jednoznačný, a to např. z toho důvodu, že některá ustanovení občanského zákoníku jsou podle nich natolik konkrétní, že svým předmětem úpravy přesahují rámec úpravy speciální. Typickým příkladem je podle nich forma souhlasu podle § 96 občanského zákoníku a jemu odpovídající § 34 odst. 2 zák. o zdravotních službách, který je mnohem obecnější. „Není ovšem důvodu, proč by za takový „jiný právní předpis“ nemohl být považován vedle dalších zákonů právě i občanský zákoník, konkrétně jeho § 96. Norma obsažená v občanském zákoníku se v takovém případě stává speciální vůči obecnější úpravě zákona o zdravotních službách.“ Za další důvod „pro nějž nelze občanský zákoník se zjednodušeným zdůvodněním v podobě odkazu na speciální předpisy, případně v podobě argumentu o nezávislé, komplexní povaze zákona o zdravotních službách pominout,“ tito autoři považují skutečnost „že některá ustanovení zákoníku by pak byla prakticky zcela nepoužitelná, což je v rozporu s předpokladem racionálního zákonodárce.“²¹ Jako příklad uvádí již zmíněné ustanovení § 96 či ustanovení § 104 až 110 občanského zákoníku, jejichž použití jinak než v případě zdravotní péče si podle nich lze jen stěží představit.²² V neposlední řadě pak poukazují na skutečnost, že „vycházející úpravu soukromoprávních závazků vznikajících při poskytování zdravotní péče v žádném z uvedených zvláštních předpisů nelze nalézt. Její prvky se nacházejí právě v občanském zákoníku, a to např. v rámci úpravy typizované smlouvy o péči o zdraví v části čtvrté hlavy II dílu 9 či v souvislosti s odpovědností za újmu, kterou poskytovatel zdravotních služeb pacientovi může způsobit a která se odčňuje podle zásad

¹⁸ Bláže viz Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (§ 91 až 103) [online databáze]. [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](#).

¹⁹ TŮMA, Pavel. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář.* [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2014, (§ 93) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](#).

²⁰ TELEČEK, Ivo. *Občanský zákoník, zdraví a pohřby* [online]. [tablet.epravo.cz](#), 2015, [cit. 28. dubna 2021]. Dostupné z: <https://tablet.epravo.cz/9-2015/nazory-obcansky-zakonik-zdravi-a-pohrby/>.

²¹ HOLČÁPEK, Tomáš, ŠUSTEK, Petr. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník (§ 1 až 658). Komentář.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 342-343.

²² Tamtéž, s. 343.

stanovených právě občanským zákoníkem v jeho části čtvrté hlavě III dílu 1.“ A považují za zcela reálné, „že na určitý právní poměr vznikající při poskytování zdravotní péče, včetně souvisejících zásahů do integrity člověka, bude v praxi nutno aplikovat jak občanský zákoník, tak i příslušné zvláštní právní předpisy upravující zdravotní služby.“²³ S tímto nelze jinak než souhlasit, zejména pak s názorem že „vzájemný poměr jednotlivých právních norem z hlediska přednosti zvláštního předpisu před obecným bude nutno vždy stanovit s přihlédnutím ke konkrétní sporné situaci, nikoli paušálně.“²⁴ S tímto závěrem se ve své podstatě shoduje i Tomáš Doležal, který sice zastává názor, že občanský zákoník „respektuje, že tuto problematiku často regulují nebo mohou regulovat i jiné zvláštní zákony (např. ZZS), které mají před navrženou obecnou úpravou přednost,“ a že „paušální odkaz na vztah speciality jiných zákonů je značně zjednodušující a nepřesný,“ ale zároveň zdůrazňuje, že občanský zákoník může být v některých situacích zákonem zvláštním, a proto podle něj „vztah obecného a zvláštního musí být vždy zkoumán s ohledem na konkrétní ustanovení, nikoli k zákonu jako celku.“ Na druhou stranu ale upozorňuje na skutečnost, že „problematika zásahů do integrity je širšího rozsahu a že ji nelze zužovat jen na zorný úhel výkonu některých specializovaných povolání, neboť se týká i činnosti subjektů, které mohou zasáhnout do integrity člověka, jako jsou např. osoby provádějící zákroky kosmetického charakteru (tetování, piercing), přičemž jejich činnost není zvláštními zákony regulována.“²⁵ Koneckonců s tímto názorem se ztotožňují i další autoři zabývající se ve svých pracích danou problematikou.²⁶

Jak už bylo nastíněno některými argumenty, tak se domnívám, že je v této situaci nutné posuzovat vztahy jednotlivých ustanovení obou zákonů individuálně s ohledem na konkrétní problematiku, které se daná ustanovení dotýkají. Zejména se ztotožňuji se závěrem Tomáše Doležala, že „v konkrétních situacích se pravidla NOZ použijí pouze výjimečně, a to tam, kde ZZS nebo jiné zdravotnické zákony danou věc vůbec neupravují, nebo v případech, kdy ZZS odkazuje na pravidla obsažená v NOZ. Ve výjimečné situaci se mohou pravidla NOZ uplatnit i tam, kde danou problematiku upravují oba předpisy, ale NOZ poskytuje pacientovi podstatně vyšší standard ochrany jeho práv.“²⁷

²³ Tamtéž.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ DOLEŽAL, Tomáš. In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník § 1-117. Velký komentář*. Praha: Leges, 2013, s. 576.

²⁶ Viz např. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Péče o zdraví nezletilého dítěte. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online databáze], 2016, č. 2 [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://databaze.beck-online.cz).

²⁷ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL Tomáš. *Praktické dopady nového občanského zákoníku na provozování lékařské praxe* [online]. Praha: BOFIA Medical s.r.o., 2014, s. 30. Dostupné z: https://zdravotnickepravo.info/wp-content/uploads/2014/05/Praktické-dopady-NOZ-na-provozování-lékařské-praxe_publicace_final.pdf.

2 Zastupování dítěte v záležitostech péče o jeho zdraví

2.1 Rodič jako zákonný zástupce

Rodiče zastupují dítě při právních jednáních, ke kterým není právně způsobilé.²⁸ To se týká i zastupování dítěte v záležitostech péče o jeho zdraví. Tato povinnost a zároveň právo vyplývá z jejich rodičovské odpovědnosti. Rodiče si mají být při výkonu rodičovské odpovědnosti rovni²⁹ a měli by povinnosti a práva z ní plynoucí vykonávat nejen v souladu se zájmy dítěte,³⁰ ale také ve vzájemné shodě.³¹ V určitých případech může jeden z rodičů rozhodnout sám, půjde především o situace, které vyžadují, aby bylo o záležitosti dítěte rozhodnuto okamžitě, a tudíž rodič nemá prostor zajistit souhlas druhého rodiče. Musí však o stavu věci neprodleně druhého rodiče informovat. „*Pokud tedy rodič při rozhodování v situaci nebezpečí prodlení zná či může předpokládat stanovisko druhého rodiče, nemůže jej pominout a jednat bez ohledu na něj.*“³² I v takovém případě by tento rodič měl brát ohled na názor druhého rodiče tak, aby mezi nimi bylo dosaženo vzájemné shody.

Jedná-li jeden rodič sám vůči třetí osobě (např. vůči lékaři), zakládá v takových případech zákon vyvratitelnou právní domněnku, že pokud je tato třetí osoba v dobré víře o tom, že se jedná o souhlasný projev vůle obou rodičů, má se za to, že tento rodič jedná se souhlasem druhého rodiče.³³ „*V praxi to znamená, že lékaři u všech záležitostí bude stačit souhlas jednoho rodiče. Pokud ovšem dojde k situaci, kdy do ordinace přijdou oba rodiče a mají rozdílný názor, nebo nesouhlas druhého rodiče je lékaři znám, pak mu souhlas jednoho z rodičů nedostačuje, neboť není v dobré víře.*“³⁴ Souhlas jednoho rodiče tak lékaři nebude postačovat zejména v případech, kdy mezi rodiči nepanuje o této záležitosti shoda anebo pokud bude nesouhlas jednoho z rodičů lékařem znám.

Jestliže vykonává rodičovskou odpovědnost pouze jeden rodič, ať už z toho důvodu, že druhý rodič nežije, není znám, nemá rodičovskou odpovědnost, je v ní omezen nebo výkon jeho rodičovské odpovědnosti je z nějakého důvodu pozastaven nebo omezen, tak o záležitostech týkajících se péče o dítě a jeho zdraví rozhoduje tento rodič sám. Skutečnost, že matka, která má dítě ve výchově si nepřeje, aby se otec vměšoval do záležitostí týkajících se péče o zdraví jejich dítěte neznamená, že lékař může otce vyloučit z práva na informace nebo na rozhodování o těchto záležitostech. Matka by musela doložit pravomocný rozsudek, že otec dítěte je z nějakého důvodu

²⁸ Občanský zákoník, § 892 odst. 1.

²⁹ Tamtéž, § 865 odst. 1.

³⁰ Tamtéž, § 875 odst. 1.

³¹ Tamtéž, § 876 odst. 1.

³² SCHON, Monika. Vztahy mezi rodiči při výkonu rodičovské odpovědnosti. *Právní rozhledy* [online databáze], 2015, č. 1 [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz).

³³ Občanský zákoník, § 876.

³⁴ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL Tomáš. *Praktické dopady nového občanského zákoníku na provozování lékařské praxe* [online]. Praha: BOFIA Medical s.r.o., 2014, s. 30. Dostupné z: <https://zdravotnickopravo.info/wp-content/uploads/2014/05/Praktické-dopady-NOZ-na-provozování-lékařské-praxe-publikace-final.pdf>.

v této oblasti rodičovské odpovědnosti zbaven.³⁵ Na povinnosti a práva rodičů ve vztahu k péči o zdraví dítěte tedy nemá vliv, zda se jedná o rodiče sezdané, nesezdané či rozvedené a zda bylo dítě svěřeno do péče jen jednomu z nich. Ve všech těchto případech totiž oba rodiče stále zůstávají nositeli a také vykonavateli rodičovské odpovědnosti a oběma rodičům náleží péče o dítě v tom nejširším slova smyslu, dokud nedojde k tomu, že by soud rozhodl o pozastavení, omezení či zbavení rodičovské odpovědnosti jednoho z nich. Skutečnost, že spolu rodiče dítěte z jakéhokoliv důvodu nežijí však může představovat větší riziko, že se mezi sebou nedokážou na záležitostech týkajících se péče o dítě shodnout, což může vést k vyšší pravděpodobnosti vzniku konfliktů.

Dojde-li k situaci, že žena v souvislosti s porodem požádá o utajení své totožnosti v souladu s ustanovením § 37 zák. o zdravotních službách, tak ona je stále ta, která bude případně rozhodovat o plánované zdravotní péči dítěte. Tato žena, je totiž dle ustanovení § 775 občanského zákoníku považována za matku dítěte, jelikož ho porodila. Podle autorů komentářové literatury je však tento zákonný požadavek těžko realizovatelný a zdůrazňují, že „*tyto matky mají ke svým dětem zpravidla ambivalentní vztah, mnohdy jsou následně tzv. na pohybu, neznámého pobytu apod. Zájmy dítěte jdou zcela stranou.*“³⁶

Rodiče jakožto zákonní zástupci dítěte mají podle občanského zákoníku ve vztahu ke zdravotní péči např. právo, aby jim poskytovatel zdravotních služeb oznámil, že převzal dítě do zdravotnického zařízení. Dále mají právo na náležité vysvětlení ohledně právního postavení dítěte, zákonného důvodu, pro který bylo dítě do zdravotnického zařízení převzato a případných možností právní ochrany.³⁷ Mají také právo na podání srozumitelného vysvětlení příslušného vyšetření a dalšího postupu při péči o zdraví dítěte.³⁸

Podle ustanovení § 879 občanského zákoníku postačí, když v záležitostech péče o zdraví dítěte, které není způsobilé ve věci jednat samostatně, bude lékař jednat i jen vůči jednomu z rodičů jako zákonnému zástupci dítěte, přičemž zákon v tomto případě nerozlišuje, zda se jedná o běžnou či významnou záležitost.³⁹

³⁵ MACH, Jan, HORÁKOVÁ, Marie. *Zdravotníci, právo a praxe*. Praha: Galén, 2018, s. 80-81.

³⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, a kol. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 858) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

³⁷ Občanský zákoník, § 105 odst. 1 a § 106 odst. 1.

³⁸ Tamtéž, § 2638 odst. 1 a odst. 2.

³⁹ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 879) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

2.1.1 Významné záležitosti týkající se péče o zdraví dítěte vyžadující souhlas obou rodičů

Občanský zákoník v ustanovení § 877 odst. 2 výslovně zmiňuje nikoli běžné lékařské a obdobné zákroky ve výčtu významných záležitostí, ke kterým je potřeba souhlasu obou rodičů. Vedle lékařských zákroků podle zák. o zdravotních službách lze za obdobné zákroky považovat i jakékoli jiné zákroky, které se mohou dotýkat duševní a tělesné integrity dítěte a jedná se tedy o velmi široké pojetí.⁴⁰

Podle důvodové zprávy k občanskému zákoníku se za nikoli běžné lékařské zákroky budou považovat nikoli nevýznamné lékařské zákroky, kdy půjde např. o odstranění části těla, která se neobnovuje, ale jen nahrazuje a obdobné závažnější zákroky.⁴¹ Typickým zákrokem, při kterém se odstraňuje část těla, která se neobnovuje, je extrakce zubu. Podle komentářové literatury se sem řadí např. také různé zákroky plastické chirurgie.⁴² Nepochybně nejznámější (a současně také nejkontroverznější) významnou záležitostí týkající se péče o zdraví dítěte je povinné očkování.

Na závěr je třeba zdůraznit, že významnost těchto záležitostí se musí posuzovat individuálně ve vztahu ke každému jednotlivému případu, přičemž skutečnost, zda se jedná o významnou záležitost posuzuje soud a nikoli rodiče dítěte.⁴³

2.2 Jiné osoby oprávněné dítě zastupovat

Přestože děti k lékařům doprovází nejčastěji jejich rodiče, může se také stát, že dítě bude v záležitostech péče o jejich zdraví zastupovat někdo jiný. Takovou osobou může být osvojitel, poručník, opatrovník, pečující osoba pěstoun nebo třeba pověřený pracovník ústavu. V každém případě musí být vztah mezi dítětem a touto osobou založen rozhodnutím soudu o svěřením dítěte do péče takovéto osoby, případně ústavu.⁴⁴

Může nastat také situace, kdy dítě k lékaři bude doprovázet např. babička nebo jiný příbuzný. V takových případech, nebude-li se jednat o poskytnutí neodkladné péče, jež by mohla být dítěti poskytnuta i bez jeho souhlasu nebo dítě nebude schopno poskytnout souhlas samostatně⁴⁵ a nepředloží-li tyto osoby plnou moc alespoň jednoho z rodičů, má lékař vždy právo stát si za tím,

⁴⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 215.

⁴¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (§ 877) [online databáze]. [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://databaze.beck-online.cz).

⁴² WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 877) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://databaze.beck-online.cz).

⁴³ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník § 655-975. Velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 1452.

⁴⁴ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL Tomáš. *Praktické dopady nového občanského zákoníku na provozování lékařské praxe* [online]. Praha: BOFIA Medical s.r.o., 2014, s. 29. Dostupné z: https://zdravotnickepravo.info/wp-content/uploads/2014/05/Praktické-dopady-NOZ-na-provozování-lékařské-praxe_publicace_final.pdf.

⁴⁵ Lze předpokládat, že v rámci běžné péče dítě bude většinou schopno udělit souhlas samostatně, což bude lékaři k poskytnutí zdravotní péče postačovat.

aby informovaný souhlas k poskytnutí zdravotní péče dítěti poskytl zákonný zástupce dítěte a bez předložení této plné moci tedy dítěti danou zdravotní službu nemusí neposkytnout.⁴⁶

2.2.1 Osvojitel

Osvojením se rozumí přijetí cizí osoby za vlastní⁴⁷ a jelikož osvojitelé mají rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, náleží jim i zcela stejné povinnosti a práva, která z rodičovské odpovědnosti vyplývají pro rodiče.

V případě tzv. preadopční péče, tedy péče před osvojením, ke které může dojít za situace, kdy je dítě předáno budoucímu osvojiteli s jeho souhlasem ihned poté, kdy oba rodiče dali k osvojení souhlas,⁴⁸ je však tento budoucí osvojitel v rozsahu povinností a práv týkajících se zastupování dítěte značně omezen. Jeho oprávnění dítě zastupovat je omezeno pouze na rozsah potřebný k výkonu okamžité péče a pouze pokud to v dané situaci bude nezbytné. Budoucí osvojitel nemůže rozhodovat o významných záležitostech týkajících se dítěte jako je např. léčebný zákrok, jehož provedení není nezbytně nutné. Výjimku tedy tvoří poskytnutí nezbytně nutné lékařské péče – v těchto případech bude budoucí osvojitel oprávněn jednat samostatně.⁴⁹ Autoři komentářové literatury taktéž upozorňují na specifickou situaci, která může nastat ve spojitosti s náhradním mateřstvím.⁵⁰ V případě, že dítě nemá právně určeného otce a je již předáno do tzv. preadopční péče v souladu s ustanoveními § 823 a § 881 občanského zákoníku, tak matka stále ještě zůstává rodičem dítěte a náleží jí také rozhodování o podstatných náležitostech týkajících se dítěte včetně těch, které se týkají jeho zdraví. Navíc matka může dát souhlas k osvojení v souladu s ustanovením § 813 až po uplynutí tzv. šestinedělí, přičemž ho může dle § 817 občanského zákoníku ve lhůtě 3 měsíců od udělení souhlasu ještě odvolat a požadovat tedy v této době dítě kdykoliv zpět. Výkon její rodičovské odpovědnosti se pozastaví až po uplynutí této lhůty a dítěti je teprve jmenován poručník, kterého budoucí osvojitelé musí o podstatných věcech týkajících se dítěte informovat.⁵¹

⁴⁶ MACH, Jan, HORÁKOVÁ, Marie. *Zdravotníci, právo a praxe*. Praha: Galén, 2018, s. 79.

⁴⁷ Občanský zákoník, § 794.

⁴⁸ Případně pokud rodiče souhlasili s tím, že dítě předají budoucímu osvojiteli dříve, umožňoval-li to zdravotní stav dítěte.

⁴⁹ SEDLÁK, Petr, ŠOHAJDOVÁ, Lucia. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 823) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁵⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, a kol. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 858) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁵¹ Tamtéž.

2.2.2 Poručník

Zákonným zástupcem dítěte může být v určitých situacích také poručník jmenovaný soudem. Soud jmenuje dítěti poručníka, pokud žádný z rodičů nemá nebo vůči svému dítěti nevykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. Poručník má vůči dítěti zásadně všechny povinnosti a práva jako rodič s tím rozdílem, že vůči dítěti nemá vyživovací povinnost⁵² a je rovněž jeho zákonným zástupcem, a to v takovém rozsahu, v jakém vůči dítěti nemá rodičovskou odpovědnost nikdo další⁵³ - „*tj. může rozhodovat i o udělení souhlasu se zdravotními službami.*“⁵⁴ Může však udělovat souhlas pouze s běžnými záležitostmi. Rozhoduje-li poručník v nikoli běžné záležitosti týkající se dítěte, musí být takové rozhodnutí dle ustanovení § 934 občanského zákoníku schváleno soudem. Nikoli běžnou záležitostí je např. závažný lékařský zákrok a další rozhodnutí v osobní sféře dítěte.⁵⁵

Poručník má stejně jako rodič právo na to, aby mu poskytovatel zdravotních služeb oznámil, že dítě převzal do zdravotnického zařízení bez jeho souhlasu, dále na náležité vysvětlení ohledně právního postavení dítěte, zákonného důvodu, pro který bylo dítě do zdravotnického zařízení převzato a možností právní ochrany, jakož na vysvětlení zdravotního stavu a dalšího postupu při péči o zdravé dítěte.⁵⁶

S ohledem na osobu poručníka nebo poměry dítěte, ale také s ohledem na to, z jakého důvodu rodiče nemají všechny povinnosti a práva, může výjimečně soud okruh povinností a práv poručníka vymezit i jinak.⁵⁷

Soud takto jmenuje poručníka např. dítěti, které žena porodí v ústraní a dítě následně odloží do tzv. babyboxu, jelikož takové dítě právně matku nemá a otec také není znám.⁵⁸ Než soud jmenuje do funkce vhodného poručníka nebo dokud se ten neujme funkce, vykonává poručenství orgán sociálně-právní ochrany dětí jako veřejný poručník.⁵⁹

⁵² Občanský zákoník, § 928.

⁵³ BRUNCKO, Stanislav. In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník § 655-975. Velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 1749.

⁵⁴ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL Tomáš. *Praktické dopady nového občanského zákoníku na provozování lékařské praxe* [online]. Praha: BOFIA Medical s.r.o., 2014, s. 30. Dostupné z: https://zdravotnickepravo.info/wp-content/uploads/2014/05/Praktické-dopady-NOZ-na-provozování-lékařské-praxe publikace_final.pdf.

⁵⁵ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 934) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://databaze.beck-online.cz).

⁵⁶ BRUNCKO, Stanislav. In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník § 655-975. Velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 1760.

⁵⁷ Občanský zákoník, § 928 odst. 2.

⁵⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, a kol. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 858) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://databaze.beck-online.cz).

⁵⁹ Občanský zákoník, § 929.

2.2.3 Opatrovník

Další osobou, která může ve výjimečných případech dítě zastupovat, je opatrovník. Opatrovník je dítěti jmenován v případech, kdy došlo k pouhému omezení rodičovské odpovědnosti rodičů dítěte v určité oblasti, např. proto, že zákonný zástupce dostatečně nehájil zájmy dítěte nebo pokud je to z jiného důvodu v zájmu dítěte zapotřebí.⁶⁰ Takovou oblastí může být i rozhodování v záležitostech péče o jeho zdraví. Může se jednat jak opatrovníka jmenovaného *ad hoc* pro udělení souhlasu s konkrétním léčebným zákrokem, tak o opatrovníka dlouhodobého,⁶¹ přičemž může být dítěti jmenován z různých důvodů. Takovým důvodem může být i nečinnost rodičů při vyřizování zdravotních záležitostí dítěte.⁶²

V mezích svého oprávnění může i opatrovník udělovat souhlas se zásahy do integrity dítěte, neboť podle ustanovení § 3022 občanského zákoníku platí ustanovení o právech a povinnostech zákonného zástupce také pro opatrovníka. Opatrovník tak může ve výjimečných případech rozhodovat také o souhlasu s některými léčebnými zákroky.⁶³

V souladu s ustanovením § 945 občanského zákoníku soud v rozhodnutí o jmenování opatrovníka mimo jiné uvede zejména proč je opatrovník jmenován, zda a jak je omezena doba, po níž má funkci vykonávat, jaká jsou jeho práva a povinnosti, a to i ve vztahu k dalším osobám či zda k některému právnímu jednání potřebuje souhlas soudu.

Opatrovník dítěte má stejně jako rodič právo na to, aby mu poskytovatel zdravotních služeb oznámil, že dítě převzal do zdravotnického zařízení bez jeho souhlasu, dále na náležité vysvětlení ohledně právního postavení dítěte, zákonného důvodu, pro který bylo dítě do zdravotnického zařízení převzato, možností právní ochrany a na vysvětlení zdravotního stavu a dalšího postupu při péči o zdraví dítěte.⁶⁴

2.2.4 Pěstoun

Pěstounovi svěří soud dítě do péče za situace, kdy o něj nemůže osobně pečovat žádný z rodičů, ani poručník. Pěstounská péče má přednost před ústavní výchovou, přičemž může trvat jen po přechodnou dobu.⁶⁵

⁶⁰ Tamtéž, § 943.

⁶¹ BRUNCKO, Stanislav. In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník § 655-975. Velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 1845.

⁶² WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 943) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://databaze.beck-online.cz).

⁶³ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL Tomáš. *Praktické dopady nového občanského zákoníku na provozování lékařské praxe* [online]. Praha: BOFIA Medical s.r.o., 2014, s. 32. Dostupné z: https://zdravotnickepravo.info/wp-content/uploads/2014/05/Praktické-dopady-NOZ-na-provozování-lékařské-praxe publikace_final.pdf.

⁶⁴ BRUNCKO, Stanislav. In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník § 655-975. Velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 1845.

⁶⁵ Občanský zákoník, § 958.

Pěstoun o dítě osobně pečuje, ale při výchově vykonává povinnosti a práva rodičů pouze přiměřeně, což znamená, že mu náleží výkon jen těch povinností a práv, která mu jsou svěřena. Rodiče, popř. poručník, zůstávají i nadále nositeli rodičovské odpovědnosti a vykonávají povinnosti a práva, která nejsou svěřena pěstounovi.⁶⁶ Zůstávají tak zákonnými zástupci dítěte a udělují souhlas s poskytnutím zdravotní péče. To v praxi např. znamená, že „*pěstoun je povinen zajistit, aby dítě absolvovalo povinné očkování a povinné preventivní prohlídky u dětského lékaře či zubaře, a dále, aby dítě bylo řádně registrováno u lékaře a v případě potřeby řádně ošetřeno či vyšetřeno. Rozhodnutí o plánovaných (odkladných) lékařských zákrocích či vyšetřeních však přísluší rodičům dítěte, případně poručníkovi.*“⁶⁷

Pěstoun má taktéž právo zvolit dítěti lékaře a zdravotnické zařízení,⁶⁸ kdežto právo volby zdravotní pojišťovny náleží zákonnému zástupci dítěte, tedy rodiči, případně poručníkovi či opatrovníkovi.⁶⁹ Zdravotnická zařízení mohou mít smlouvy s různými zdravotními pojišťovnami, přičemž skutečnost, že volbu zdravotní pojišťovny mají v rukou rodiče může pěstounovi činit nemalé problémy. V praxi totiž nezřídka dochází k tomu, že rodič změní zdravotní pojišťovnu svého dítěte, např. za účelem vidiny odměny, kterou zdravotní pojišťovna za přestup pojištěnce nabízí a pěstouna o tom neinformuje. Ten pak tuto skutečnost zjišťuje zpravidla až při návštěvě lékaře s dítětem, který však nemusí mít s příslušnou pojišťovnou uzavřenou smlouvu.⁷⁰

Pěstoun může rozhodovat jen o běžných záležitostech dítěte a v těchto záležitostech dítě také zastupovat, přičemž o podstatných záležitostech dítěte má povinnost informovat jeho rodiče. Lze to shrnout tak, že „*o běžných léčebných zákrocích může rozhodnout pěstoun, o léčebných zákrocích, které nejsou běžné, ale jsou odkladné, by měli rozhodnout rodiče.*“⁷¹ O nikoli běžném léčebném zákroku může pěstoun rozhodnout jen v situaci, kdy hrozí nebezpečí z prodlení a nemůže bez zbytečného odkladu získat vyjádření rodičů. Jestliže nebyl souhlas zákonného zástupce získán, musí k tomu být ve zdravotnické dokumentaci uvedeny důvody.⁷²

⁶⁶ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 958) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databaze.beck-online.cz.

⁶⁷ MATYŠKOVÁ, Linda. Práva a povinnosti pěstouna na základě § 966 odst. 1 a 2 občanského zákoníku. *Právo a rodina* [online databáze], 2020, č. 4 [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databaze.noveaspi.cz.

⁶⁸ Zák. o zdravotních službách, § 29 odst.1 b).

⁶⁹ Zák. o veř. zdrav. pojištění, § 11a odst. 3.

⁷⁰ MATYŠKOVÁ, Linda. Práva a povinnosti pěstouna na základě § 966 odst. 1 a 2 občanského zákoníku. *Právo a rodina* [online databáze], 2020, č. 4 [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databaze.noveaspi.cz.

⁷¹ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL Tomáš. *Praktické dopady nového občanského zákoníku na provozování lékařské praxe* [online]. Praha: BOFIA Medical s.r.o., 2014, s. 31. Dostupné z: https://zdravotnickepravo.info/wp-content/uploads/2014/05/Prakticke-dopady-NOZ-na-provozovani-lekarske-praxe_publicace_final.pdf.

⁷² Tamtéž.

Pokud to zdravotní stav nebo povaha onemocnění vyžaduje, může poskytovatel zdravotních služeb sdělit informace, které jsou nezbytné k zajištění péče nebo pro ochranu zdraví dítěte také pěstounovi.⁷³

Při výkonu pěstounské péče může také snadno docházet k rozporům mezi rodiči a pěstouny. Pokud k takovým rozporům dojde, může dítě, rodič nebo pěstoun soudu navrhnout, aby v této významné záležitosti dítěte rozhodl např. o změně práv a povinností mezi rodiči a pěstounem.⁷⁴ Pokud jsou např. rodiče nečinní a neřeší některou otázku týkající se péče o zdraví dítěte, kterou nemůže v rámci běžných lékařských zákroků rozhodnout sám pěstoun a pokud je to v zájmu dítěte, může se pěstoun obrátit na soud, aby mu individuálně upravil jeho práva a povinnosti, resp. jeho práva rozšířil, tak aby mohl právo v nikoli běžné záležitosti rozhodnout a nedošlo tak k prodlení v situacích, kdy je dítěti nutné zajistit potřebný (nikoli neodkladný) léčebný zákrok nebo vyšetření. Tuto žádost o rozšíření svých práv musí pěstoun soudu řádně zdůvodnit, především uvést proč tato práva mají být rodičům odebrán a jemu přiznána, přičemž v takové situaci by měl být informován také příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí a pěstoun by s ním měl také spolupracovat. Obdobně může pěstoun učinit také jestliže nesouhlasí s postojem rodičů k takové záležitosti dítěte nebo se domnívá, že nejednají v zájmu dítěte.⁷⁵

2.2.5 Pečující osoba

Soud svěří dítě do péče jiné osoby (tzv. pečující osoby), pokud o něj nemůže pečovat žádný z rodičů ani poručník.⁷⁶ Pokud soud nerozhodl jinak, tak platí, že rodiče zůstávají zákonnými zástupci svého dítěte. Pěstounům zákon ukládá povinnost především o dítě osobně pečovat a práva a povinnosti rodičů mají vykonávat pouze přiměřeně, a to ve věcech, v nichž výkon těchto práv a povinností nenáleží rodičům.⁷⁷ Práva a povinnosti pečující osoby stanoví soud. Jestliže tak soud neučiní, má tato pečující osoba obdobné povinnosti a práva jako pěstoun,⁷⁸ což opět znamená, že pečující osoba může rozhodnout o běžném léčebném zákroku a o léčebných zákrocích, které nejsou běžné, ale jsou odkladné, by měli rozhodovat rodiče.

Stejně tak jako pěstounovi, může poskytovatel zdravotních služeb sdělit i pečující osobě informace, které jsou nezbytné k zajištění péče nebo pro ochranu zdraví dítěte, pokud to vyžaduje zdravotní stav nebo povaha onemocnění dítěte.

⁷³ Zák. o zdravotních službách, § 31 odst. 6.

⁷⁴ Občanský zákoník, § 969.

⁷⁵ MATYŠKOVÁ, Linda. Práva a povinnosti pěstouna na základě § 966 odst. 1 a 2 občanského zákoníku. *Právo a rodina* [online databáze], 2020, č. 4 [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze noveaspi.cz.

⁷⁶ Občanský zákoník, § 953 odst. 1.

⁷⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (§ 955) [online databáze]. [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁷⁸ Občanský zákoník, § 955.

2.2.6 Statutární orgán či jiný pověřený pracovník ústavu

Ústavní výchovu soud může nařídit, jestliže jsou výchova dítěte, jeho tělesný, rozumový či duševní vývoj, anebo jeho řádný vývoj vážně ohroženy nebo narušeny do té míry, že je to v rozporu se zájmem dítěte, anebo pokud tu jsou vážné důvody, pro které rodiče nemohou jeho výchovu zabezpečit.⁷⁹

Nařízení ústavní výchovy představuje pouze zprostředkovaný zásah do rodičovské odpovědnosti, jelikož rodič nemá v takové situaci dítě u sebe a pokud soud nerozhodne o pozastavení, omezení či zbavení rodičovské odpovědnosti kvůli některému z důvodů stanovených v ustanovení § 868 a násl. občanského zákoníku, zůstává rodič stále nositelem i vykonavatelem rodičovské odpovědnosti a bude dítě i nadále jako jeho zákonný zástupce zastupovat, a to zejména v podstatných záležitostech.⁸⁰ Pokud by vyvstala potřeba, aby k poskytnutí zdravotních služeb dal souhlasu zákonný zástupce ve chvíli, kdy hrozí nebezpečí z prodlení a nešlo by bez zbytečného odkladu vyjádření zákonného zástupce získat, mohl by rozhodnutí o zásahu do integrity dítěte učinit statutární orgán nebo jím pověřený pracovník ústavu.⁸¹

V běžných záležitostech je oprávněn dítě zastoupit ředitel zařízení. Ve věcech zásadní důležitosti je však oprávněn dítě zastoupit jen výjimečně, vyžaduje-li to zájem dítěte a pokud jeho zákonní zástupci neplní své povinnosti nebo o něj nejeví skutečný zájem.⁸²

2.3 Práva a povinnosti zákonných zástupců podle zákona o zdravotních službách

Zák. o zdravotních službách přiznává zákonným zástupcům ve vztahu k péči o nezletilého pacienta celou řadu práv a povinností. Zákonný zástupce nebo opatrovník jsou např. povinni uhradit poskytovateli zdravotních služeb cenu poskytnutých zdravotních služeb nehrazených nebo částečně hrazených z veřejného pojištění, které byly dítěti poskytnuty s jeho souhlasem a pravdivě informovat ošetřujícího pracovníka o dosavadním vývoji stavu dítěte, o zdravotních službách poskytnutých dítěti jinými poskytovateli, o užívání léčivých přípravků a dalších skutečnostech podstatných pro poskytování zdravotních služeb.⁸³ Dále má zákonný zástupce nebo opatrovník právo na informace o zdravotním stavu dítěte a právo klást otázky vztahující se k poskytované

⁷⁹ Tamtéž, § 971 odst. 1.

⁸⁰ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 971) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁸¹ Zák. o zdravotních službách § 42 písm. b).

⁸² Zákon č. 109/2002, o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, § 23 odst. 1 písm. l).

⁸³ Zák. o zdravotních službách, § 41 odst. 2.

zdravotní péči.⁸⁴ Poskytovatel zdravotní péče je povinen umožnit zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi dítěte pobyt ve zdravotnickém zařízení společně s dítětem⁸⁵ a v případě jakýchkoliv pochybností o postupu poskytovatele zdravotních služeb při poskytování zdravotní péče nebo o činnostech souvisejících se zdravotními službami poskytnutými dítěti, jsou zákonný zástupce nebo opatrovník dítěte oprávněni podat stížnost proti takovému postupu nebo činnosti poskytovatele zdravotních služeb.⁸⁶

Všechna výše zmíněná práva a povinnosti zákonných zástupců a opatrovníků náleží na základě ustanovení § 42 zák. o zdravotních službách také pěstounům, pečujícím osobám či statutárnímu orgánu ústavu nebo jím pověřené osobě.

Zákonný zástupce, opatrovník, pěstoun nebo pečující osoba také mohou v přítomnosti zaměstnance pověřeného poskytovatelem nahlížet do zdravotnické dokumentace vedené o dítěti a pořizovat si z ní výpisy nebo kopie.⁸⁷

Zák. o zdravotních službách dále upravuje v ustanovení § 29 zvláštní případy, kdy o volbě poskytovatele zdravotních služeb a zdravotnického zařízení může rozhodovat někdo jiný než zákonný zástupce dítěte. Jedná se např. o situace, kdy je dítě umístěno do dětského domova pro děti do 3 let věku, do školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, do zařízení sociálních služeb poskytujících pobytové služby nebo byla-li mu soudem nařízena ústavní nebo uložena ochranná výchova či se jedná o dítě svěřené do péče pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě rozhodnutí soudu. Za těchto okolností náleží volba poskytovatele zdravotních služeb a zdravotnického zařízení statutárnímu orgánu tohoto zařízení. Jestliže je dítě v pěstounské péči nebo o něj pečuje jiná osoba, může poskytovatele zdravotních služeb nebo zdravotní zařízení vybrat pěstoun nebo pečující osoba, do jejíž péče bylo na základě rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu dítě svěřeno.

⁸⁴ Tamtéž, § 31 odst. 5.

⁸⁵ Tamtéž, § 47 odst. 1 písm. b).

⁸⁶ Tamtéž, § 93 odst. 1 písm. b).

⁸⁷ Tamtéž, § 65 odst. 1 písm. a) a písm. b).

3 Participační práva dítěte

Již ze základních zásad rodinného práva plyne požadavek zvýšené ochrany nezletilého dítěte, podle kterého musí být v záležitostech dítěte kladen důraz na jeho nejlepší zájem. Je důležité připomenout, že dítě nelze považovat za pouhý pasivní objekt rodičovské odpovědnosti svých rodičů, ale je potřeba zohledňovat skutečnost, že dítě je nadáno také svými participačními právy, která mu zákon přiznává.⁸⁸

Tato práva dětem garantují již výše zmíněné mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána. Podle čl. 12 Úmluvy o právech dítěte totiž musí být dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, přiznáno právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se ho dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni. Ústavní soud zdůrazňuje, že „*právo dítěte být slyšeno v řízení, které se jej týká, ve smyslu čl. 12 Úmluvy o právech dítěte se neomezuje na pouhé zjištění názoru dítěte na projednávanou záležitost, ale zahrnuje také další komunikaci s dítětem a informování jej o řízení, včetně toho, jak nakonec bylo rozhodnuto v záležitostech dítěte a jak byl zohledněn jeho zjištěný názor (vyjádřilo-li jej dítě). Za dodržení tohoto práva odpovídá soud. Je-li dítě způsobilé být v řízení vyslechnuto přímo soudem a není-li to rozporné s jeho nejlepším zájmem, pak by to měl být rovněž přímo soud, kdo dotčenému dítěti přístupnou formou vysvětlí, jak v jeho záležitosti bylo rozhodnuto a jak přitom byl zohledněn jeho názor. Právo dítěte být slyšeno v záležitosti, která se jej týká, podle čl. 12 Úmluvy o právech dítěte není obecně vázáno na žádný věkový limit dítěte; konkrétní podoba jeho realizace nicméně vždy musí reflektovat věk, vyspělost a nejlepší zájem dítěte.*“⁸⁹

Požadavky mezinárodních smluv se promítají také do českých právních předpisů. Typickým příkladem je ustanovení § 867 občanského zákoníku, na jehož základě má soud povinnost před rozhodnutím, které se dítěte dotýká poskytnout mu potřebné informace, aby si mohlo vytvořit vlastní názor a ten sdělit. Na tomto místě je také třeba zdůraznit, že v případě dítěte staršího 12 let, zákon stanoví vyvratitelnou právní domněnku, že takto staré dítě je schopno informaci přijmout, vytvořit si na situaci vlastní názor, ten sdělit a soud je povinen věnovat mu patřičnou pozornost.⁹⁰ Jestliže soud usoudí, že dítě těchto skutečností není schopno, informuje a vyslechne toho, kdo je schopen zájmy dítěte chránit, přičemž se nesmí jednat o osobu, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy dítěte.⁹¹ Nejčastěji se v těchto případech bude jednat o zákonného zástupce dítěte. Stejně pravidlo obsahuje též zák. o zvláštních řízeních soudních, který v ustanovení § 20 odst. 4 stanoví, že pokud je účastníkem řízení nezletilý, který je schopen pochopit situaci, soud postupuje tak, aby nezletilý dostal potřebné informace o soudním řízení a byl informován o možných důsledcích vyhovění

⁸⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 25.

⁸⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 8. října 2018, sp. zn. II. ÚS 725/18.

⁹⁰ Obdobně také viz zák. o soc.-práv. ochraně dětí, § 8 odst. 3.

⁹¹ Občanský zákoník, § 867 odst. 2.

svému názoru i důsledcích soudního rozhodnutí, přičemž obdobnou povinnost ukládá také zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi dítěte. Toto ustanovení je pro nás důležité zejména z toho důvodu, že zák. o zvláštních řízeních soudních obsahuje úpravu dvou typů řízení, která s tématem péče o zdraví dítěte úzce souvisí. Jedná se o řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, konkrétně pak o řízení, jehož předmětem je rozhodování o věci, která je pro nezletilé dítě významná a na níž se rodiče nemohou dohodnout. Druhým z nich je řízení o přivolení k zásahu do integrity.

Obdobné povinnosti mají ostatně také rodiče, jelikož jim náleží právo, ale také povinnost rozhodovat, jak v běžných záležitostech dítěte, tak záležitostech významných, jakými jsou např. i léčebné zákroky. V této souvislosti zákon rodičům ukládá povinnost vykonávat rodičovskou odpovědnost v souladu se zájmy dítěte a pokud činí rozhodnutí, která se dotýkají zájmu dítěte, jsou povinni mu sdělit vše potřebné, aby si o věci mohlo vytvořit vlastní názor a rodičům ho následně sdělit. Tomuto názoru mají rodiče věnovat patřičnou pozornost a brát ho při rozhodování v úvahu.⁹²

Participační práva dítěte nesmí být opomenuta ani v případech, kdy se rozhoduje v záležitostech týkajících se péče o jeho zdraví, což nám ostatně připomíná jak Úmluva o biomedicíně, tak zák. o zdravotních službách. Podle čl. 6 Úmluvy o biomedicíně je totiž při poskytování zdravotního zákroku, ke kterému je potřeba souhlasu zákonného zástupce, nutné zohlednit názor nezletilé osoby, jakožto faktoru, jehož závažnost narůstá úměrně s věkem a stupněm vyspělosti.⁹³ Tento závazek se promítá v ustanovení § 35 zák. o zdravotních službách, kde je taktéž kladen důraz na důležitost zjištění názoru dítěte na poskytnutí zamýšlených zdravotních služeb, pokud je to přiměřené rozumové a volní vyspělosti jeho věku. Názor dítěte se následně zaznamená do zdravotnické dokumentace.⁹⁴

Na tuto problematiku se vztahuje také ustanovení § 103 občanského zákoníku, který v obecné rovině stanoví, že pokud bylo zasazeno do integrity člověka, který byl ve stavu, kdy nemohl posoudit, co se s ním děje, a nedal-li sám k zákroku souhlas, musí mu být, jakmile to jeho stav dovolí, vysvětleno způsobem, kterému bude rozumět, jaký zákrok byl na něm proveden, a musí být poučen o jeho možných následcích i o riziku neprovedení zákroku.⁹⁵

Dítě má taktéž právo vyslovit své přání, které by také mělo být respektováno.⁹⁶ Zák. o zdravotních službách však v ustanovení § 36 odst. 6 uplatnění institutu dříve vysloveného přání v případě nezletilých pacientů výslovně vylučuje. Existují však názory, že se tento zákaz jeví

⁹² Občanský zákoník, § 875.

⁹³ Úmluva o biomedicíně, čl. 6.

⁹⁴ MACH, Jan. In: MACH, Jan a kol. *Univerzita medicínského práva*. Praha: Grada, 2013, s. 94.

⁹⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Péče o zdraví nezletilého dítěte. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online databáze], 2016, č. 2 [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁹⁶ Tamtéž.

v rozporu s čl. 9 Úmluvy o biomedicíně, která stanoví, že bude brán zřetel na dříve vyslovená přání pacienta ohledně lékařského zákroku, pokud pacient v době zákroku není ve stavu, kdy může vyjádřit své přání, přičemž zde nezletilé děti nejsou z možnosti užití institutu předem vysloveného přání nijak vyloučeni. Zdeňka Králíčková upozorňuje na skutečnost, že tento zákaz nezohledňuje ani tzv. částečnou svéprávnost nezletilého zakotvenou v ustanovení § 31 občanského zákoníku, ani věkovou hranici 14 let stanovenou v ustanovení § 100 občanského zákoníku a poukazují tak na fakt, že se v právní úpravě této oblasti zapomnělo na to, že děti v odlišném věku jsou také jinak rozumově a volně vyspělé, přičemž je nutné zohlednovat rozdíl mezi kojencem a dítětem blížícím se věku zletilosti, což by se mělo projevat i v možnosti využití tohoto institutu.⁹⁷

Otázka může vyvstat v situaci, kdy soud na základě některého ze zákonných důvodů přizná svéprávnost nezletilému dítěti staršímu 16 let. Jak se dočteme v komentářové literatuře, tak takové dítě sice bude svéprávné, ale „*tímto přiznáním svéprávnosti však nezletilý nenabývá zletilosti, které nabývá až dovršením věku 18 let. Pro poskytovatele zdravotních služeb jde tedy o nezletilého pacienta, jenž nemůže pořídit své předem vyslovené přání.*“⁹⁸

Zák. o zdravotních službách dětem přiznává mnoho dalších práv týkajících se rozhodování o jejich zdraví. Dítě má například právo na nepřetržitou přítomnost zákonného zástupce, popř. osoby jím určené, pěstouna nebo jiné osoby, do jejíž péče bylo dítě svěřeno rozhodnutím soudu.⁹⁹ Na druhou stranu ale může také požadovat, aby při poskytování zdravotních služeb nebyl jeho zákonný zástupce přítomen, pokud uvádí, že ho tato osoba týrá nebo jinak zneužívá či zanedbává.¹⁰⁰ Je-li k tomu dítě rozumově a volně vyspělé, má také právo na informace o svém zdravotním stavu a také právo klást poskytovateli zdravotních služeb doplňující otázky vztahující se k jeho zdravotnímu a navrhovaným zdravotním službám.¹⁰¹

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ MACH, Jan a kol. *Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. Zákon o specifických zdravotních službách. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 161.

⁹⁹ Zák. o zdravotních službách, § 28 odst. 3.

¹⁰⁰ Tamtéž, § 28 odst. 4.

¹⁰¹ Tamtéž, § 31 odst. 5.

4 Udělení souhlasu k poskytnutí zdravotní péče dítěti

Zdravotní služby lze poskytovat pouze na základě informovaného souhlasu pacientů, což platí i pro poskytování zdravotní péče pacientům nezletilým. Základem právní úpravy informovaného souhlasu je čl. 5 Úmluvy o biomedicíně, podle něhož je možné jakýkoliv zákrok v oblasti péče o zdraví provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas. Tato osoba musí být předem také řádně informována o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích. Takový souhlas může dotčená osoba kdykoliv odvolat. Tento požadavek je dále rozvinut především v ustanoveních § 28 odst. 1 a § 34 odst. 1 zák. o zdravotních službách, kde jsou blíže upraveny obecné podmínky poskytnutí informovaného souhlasu.¹⁰²

Na oblast péče o zdraví dítěte se dále vztahuje ustanovení § 93 a násl. občanského zákoníku týkající se práva na duševní a tělesnou integritu. Úprava zásahů do integrity v občanském zákoníku není zaměřena jen na úkony v rámci zdravotní péče, ale může se vztahovat i na jakékoliv jiné případy.¹⁰³ Podle komentářové literatury se pojem „zásah do integrity“ vztahuje se na jakékoliv počínání, jehož podstatným či alespoň nezanedbatelným prvkem je působení na tělo nebo psychiku člověka a není přitom rozhodné, zda tento zásah vede ke změně zdravotního stavu. Zákroky v oblasti péče o zdraví jsou typickým příkladem zásahů do integrity. Kromě různých zdravotnických zákroků prováděných lékaři lze mezi ně zařadit také další služby poskytované příslušníky nelékařských zdravotnických povolání i laiky, včetně poskytnutí první pomoci či medicínských experimentů nebo léčitelství.¹⁰⁴ Zákon užívá kromě pojmu „zásah“ také jiné výrazy jako např. „zákrok“, „úkon“ či „léčebný výkon“, přičemž nelze určit žádné rozlišení, podle kterého by se např. pojem „zákrok“ vztahoval pouze na lékařské úkony. Všechny tyto výrazy je třeba chápat jako rovnocenné.¹⁰⁵

Pokud chce někdo provést na jiném člověku zákrok, musí mu srozumitelně vysvětlit povahu tohoto zákroku.¹⁰⁶ O řádné vysvětlení se bude jednat, pokud lze rozumně předpokládat, že ošetřovaný pochopil způsob a účel zákroku včetně očekávaných následků i možných nebezpečí pro jeho zdraví, ale i to, zda připadá v úvahu i jiný postup. Jestliže souhlas k poskytnutí zákroku dítěti uděluje zákonný zástupce, podá se vysvětlení i dítěti, které má být takovému zákroku podrobeno, a to způsobem přiměřeným jeho schopnosti toto vysvětlení pochopit. Za dítě, které není právně způsobilé k udělení souhlasu s poskytnutím zdravotní péče či jinému zásahu

¹⁰² TĚŠINOVÁ, Jolana a kol. *Medicínské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 52.

¹⁰³ HOLČAPEK, Tomáš, ŠUSTEK, Petr. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník (§ 1 až 658). Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 342.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 341.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 342.

¹⁰⁶ Občanský zákoník, § 94.

do jeho integrity, bude v těchto situacích jednat jeho zákonný zástupce. Tento požadavek plyne z již zmíněné Úmluvy o biomedicině, podle níž nezletilé osobě, která není způsobilá k udělení souhlasu se zákrokem, nemůže být takový zákrok proveden bez svolení zákonného zástupce, úřední osoby či jiné osoby nebo orgánu, které k tomu jsou zmocněny zákonem.¹⁰⁷ Zákonnými zástupci dítěte budou nejčastěji jeho rodiče, kteří jsou nositeli a vykonavateli rodičovské odpovědnosti, ať už v plném rozsahu nebo jim náleží alespoň výkon rodičovské odpovědnosti v oblasti péče o zdraví dítěte.

Mohou tedy nastat dvě situace. Buď bude dítě právně způsobilé udělit souhlas k poskytnutí zdravotní péče samostatně, anebo dítě způsobilé k udělení souhlasu nebude a bude za něj muset udělit souhlas jeho zákonný zástupce.

4.1 Udělení souhlasu dítětem samostatně

Podle ustanovení § 31 občanského zákoníku se má za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku. Občanský zákoník v tomto ustanovení zakládá vyvrátitelnou právní domněnku, přičemž lze říci, že se jedná o jakési objektivní hledisko, které nám zároveň umožňuje zohlednit i specifika u jednotlivců s vyšší rozumovou a volní vyspělostí.¹⁰⁸ Neznamena to tedy, že by nezletilý nemohl být způsobilý k právnímu jednání složitější povahy nebo naopak povahy jednodušší, a to s ohledem na jeho vyspělost a míru jeho rozpoznávacích a určovacích schopností. Bude na nezletilém, aby případně dokázal, že je k udělení souhlasu se zákrokem oproti jiným nezletilým jeho věku dostatečně rozumově a volně vyspělý.¹⁰⁹ V této souvislosti můžeme také hovořit o tzv. částečné svéprávnosti, jelikož k „*právním jednáním, která nejsou schopni činit ve vztahu ke své rozumové a volní vyspělosti, svéprávnost nemají a jedná za ně zákonný zástupce. Je-li dítě ke konkrétnímu právnímu jednání svéprávné, jedná platně a pro toto právní jednání není třeba souhlasu nebo jakékoli jiné součinnosti zákonného zástupce.*“¹¹⁰ Jestliže nezletilý způsobilost k danému právnímu jednání nenabyl, bude takové jeho jednání dle ustanovení § 581 občanského zákoníku neplatné.

Ve vztahu k poskytování zdravotní péče nezletilým dětem je důležité zmínit také ustanovení § 95 občanského zákoníku, které stanoví, že nezletilý, který není plně svéprávný, může v obvyklých záležitostech udělit souhlas k zákroku na svém těle také sám, je-li to přiměřené

¹⁰⁷ Úmluva o biomedicině, čl. 6 odst. 2.

¹⁰⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, a kol. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 858) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beckonline.cz](https://db.beckonline.cz).

¹⁰⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta. In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník § 1-117. Velký komentář*. Praha: Leges, 2013, s. 357.

¹¹⁰ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 892) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beckonline.cz](https://db.beckonline.cz).

jeho rozumové a volní vyspělosti. Stejně problematiky se ostatně týká také ustanovení § 35 odst. 1 zák. o zdravotních službách, jenž na občanský zákoník v této souvislosti přímo odkazuje, když stanoví, že pro vyslovení souhlasu s poskytnutím zdravotních služeb nezletilému pacientovi se použijí právní předpisy upravující svéprávnost osob s tím, že nezletilému pacientovi lze zamýšlené zdravotní služby poskytnout na základě jeho souhlasu, jestliže je provedení takového úkonu přiměřené jeho rozumové a volní vyspělosti odpovídající jeho věku. Petr Šustek s Tomášem Holčápkem považují tento odkaz na občanský zákoník za zcela jednoznačný a dostačující¹¹¹ a poukazují na skutečnost, že ustanovení § 35 odst. 1 zák. o zdravotních službách se použije právě ve spojitosti s ustanovením § 95 občanského zákoníku, který podle nich „rozšiřuje předpoklady pro to, aby mohl dotčený nezletilý samostatně souhlasit se zásahem do své integrity, o podmínku, že jde o obvyklou záležitost a zároveň zákrok nezanechávající trvalé nebo závažné následky; v ostatních případech je nezbytný souhlas zákonného zástupce podle § 93 odst. 2.“¹¹² Tato možnost, aby dítě v souladu s ustanovením § 95 občanského zákoníku, udělilo souhlas se zákrokem samostatně, se však vztahuje pouze na zákroky, které nezanechávají trvalé nebo závažné následky.¹¹³ Za trvalé nebo závažné následky lze považovat jakékoliv následky dlouhodobého charakteru, i kdyby netrvaly až do konce života. Takovým příkladem mohou být jakékoliv, byť i miniaturní, jizvy na těle.¹¹⁴ Nezletilý tedy nemůže udělit informovaný souhlas k zákroku, který by na jeho těle zanechal trvalé nebo vážné následky, i kdyby byl k udělení takového souhlasu rozumově a volně vyspělý. Přestože dítě nebude schopné udělit souhlas s poskytnutím zdravotních služeb samostatně, musí být o tomto zákroku vždy náležitě informováno a vždy musí být zjištěn také jeho názor.

Specifickou situaci představují případy je umělého přerušení těhotenství u dívek mladších 16 let. Podmínky pro provádění umělého přerušení těhotenství upravuje zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, který v ustanovení § 6 odst. 1 stanoví, že ženě, která nedovršila 16 let věku, lze uměle přerušit těhotenství se souhlasem zákonného zástupce, popř. toho jemuž byla svěřena do výchovy. Dívka mladší 16 let tedy nemůže udělit souhlas k umělému přerušení těhotenství samostatně, i kdyby k tomu byla vzhledem k okolnostem dostatečně rozumově a volně vyspělá. Podle autorů komentářové literatury je navíc potřeba tento zákon z roku 1986 vykládat v duchu občanského zákoníku tak, že slovo „výchova“ je třeba nahradit

¹¹¹ HOLČAPEK, Tomáš, ŠUSTEK, Petr. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník (§ 1 až 658). Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 362-363.

¹¹² Tamtéž, s. 380.

¹¹³ Občanský zákoník, § 95.

¹¹⁴ HOLČAPEK, Tomáš, ŠUSTEK, Petr. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník (§ 1 až 658). Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 363.

slovem „péče“, a to zejména pro případy pěstounské péče či svěřenectví.¹¹⁵ Současně tento zákon v ustanovení § 6 odst. 2 ukládá zdravotnickému zařízení povinnost o skutečnosti, že bylo u ženy ve věku od 16 do 18 let uměle přerušeno těhotenství informovat jejího zákonného zástupce.

V této souvislosti je třeba poukázat také na skutečnost, že žádný právní předpis nestanoví konkrétní věkovou hranici, která by určovala, od kdy může nezletilý sám rozhodovat o záležitostech týkajících se péče o jeho zdraví a poskytování zdravotní péče a kdy je potřeba, aby za něj rozhodli jeho zákonní zástupci.¹¹⁶ „V případě banálních zákroků a běžné zdravotní péče asi nebude pochyb o tom, že když přijde třináctileté dítě s bolestí krku k praktickému lékaři, tak je většinou s to pochopit, jak že má předepsané léky užívat a řídit se doporučenými postupy lékaře a není ani pochyb, že v takovém případě nebude tento souhlas nezletilého v rozporu s názorem jeho zákonných zástupců, nemusí tomu tak být vždy.“¹¹⁷ Stejně tak „u preventivních prohlídek, ale i např. léčby běžných onemocnění, jako je chřipka apod., bude starší nezletilec schopen samostatně vyjádřit informovaný souhlas. Souhlas u nezletilých nebude obvykle postačovat v případě invazivních výkonů s významnými riziky či důsledky.“¹¹⁸

Jelikož pro posuzování způsobilosti nezletilého vztahující se k udělování souhlasu k poskytování zdravotní péče neexistuje žádný obecný návod, je pouze na lékařích, aby se sami rozhodli, zda jim stačí souhlas nezletilého dítěte nebo jestli budou vzhledem k rozumové a volní vyspělosti dítěte vyžadovat i souhlas jeho zákonného zástupce. Čím závažnější zákrok má být proveden, tím vyšší rozumová a volní vyspělost by měla být po dítěti vyžadována.¹¹⁹ Přestože je třeba, aby tato způsobilost nezletilých byla posuzována individuálně, pomocným kritériem by měl být jejich věk.¹²⁰ Někteří autoři ve svých publikacích zmiňují pomocné věkové hranice pro posouzení nezletilého samostatně právně jednat. Jednou z nich je věková hranice 14 let pro běžné zákroky, o kterých by dítě mělo být schopno samostatně rozhodnout. Věková hranice 14 let se však podle nich týká jen běžných zákroků a u těch složitějších je třeba zvážit vyšší věkovou hranici, kterou by mělo být např. věk 16 let, přičemž za nepřekročitelnou nejnižší hranici je považován věk 12 let dítěte.¹²¹ Oporu pro tyto věkové hranice lze podle Tomáše Doležala najít v samotném

¹¹⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 858) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beckonline.cz](https://beckonline.cz).

¹¹⁶ Výjimkou je jen § 100 občanského zákoníku stanovující věkovou hranici 14 let v situaci, kdy nezletilý zákroku vážně odporuje.

¹¹⁷ SŮVOVÁ, Zuzana. *Nabytí svéprávnosti v souvislosti s poskytováním zdravotní péče a souhlasu s jejím poskytováním*. [online]. epravo.cz, 16. června 2016 [cit. 18. května 2021]. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/nabyti-svepravnosti-v-souvislosti-s-poskytovanim-zdravotni-pece-a-souhlasu-s-jejim-poskytovanim-101841.html>.

¹¹⁸ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL Tomáš. *Praktické dopady nového občanského zákoníku na provozování lékařské praxe* [online]. Praha: BOFIA Medical s.r.o., 2014, s. 8. Dostupné z: https://zdravotnickepravo.info/wp-content/uploads/2014/05/Praktické-dopady-NOZ-na-provozování-lékařské-praxe_publicace_final.pdf.

¹¹⁹ DOLEŽAL, Tomáš. *Způsobilost nezletilých udělit souhlas s poskytováním zdravotních služeb*. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online databáze], 2018, č. 1 [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beckonline.cz](https://beckonline.cz).

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Tamtéž.

občanském zákoníku, a to v souvislosti s ustanovením § 867 odst. 2 pro věkovou hranici 12 let a ustanovením § 100 pro věkovou hranici 14 let.¹²²

Autoři odborné literatury se obecně shodují na tom, že „je třeba respektovat participační práva dítěte i v této oblasti, zejména dítěte staršího čtrnácti let, resp. blížíícího se věku zletilosti a jeho autonomii vůle poměřovat mírou zranitelnosti obdobně jako u zletilé osoby trpící duševní poruchou, tj. případ od případu, ve vazbě na okolnosti, druh nemoci, míru rizika, stres, vliv dalších osob apod. Věková hranice čtrnácti až patnácti let je nejen v naší právní úpravě, ale i v odborných studiích považována za hranici, která umožňuje zásadně kompetentní samostatné rozhodování v oblasti poskytování zdravotní péče, včetně antikoncepce.“¹²³ Lékaři tak mohou s těmito doporučeními ohledně věkových kategorií pracovat při své praxi, nesmí při tom ale zapomenout zohlednit individualitu konkrétního dítěte.¹²⁴ Neměli by při posuzování rozumové a volní vyspělosti dítěte opomenout posoudit ani finanční gramotnost nezletilého. Pokud by se totiž jednalo o zdravotní službu, která není hrazena z veřejného zdravotního pojištění, měl by být nezletilý schopný tuto zdravotní službu také uhradit. Takovým specifickým příkladem mohou být stomatologické zákroky, které sice nejsou nijak neobvyklé, ale jelikož se poskytnutí takových zákroků může pohybovat v částkách několika tisíců korun, mohou pro nezletilého představovat vysokou finanční zátěž.¹²⁵ Jsem toho názoru, že by si lékaři v případech, kdy jde o neobvyklou záležitost, která se v životě dítěte běžně neděje, měli vyžádat souhlas zákonného zástupce se zákrokem, byť by tento postup z jejich strany mohl vést až k přehnané opatrnosti. Současně se plně ztotožňuji s názorem, že v pochybnostech je vždy vhodné vyžadovat souhlas i od zákonného zástupce dítěte.¹²⁶

Za situace, při níž lékař poskytl nezletilému dítěti zdravotní službu jen na základě informovaného souhlasu dítěte samotného, aniž by k tomu svoje stanovisko musel vyslovit i jeho zákonný zástupce, má lékař povinnost poskytnout zákonnému zástupci informace o tom, jaké zdravotní služby a z jakých důvodů byly dítěti poskytnuty pouze pokud se na ně zákonný zástupce zeptá nebo o tyto informace jinak projeví zájem. Lékař však nemá v takovém případě povinnost zákonného zástupce aktivně vyhledávat a informovat ho o skutečnostech týkajících

¹²² Tamtéž.

¹²³ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 858) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://beck-online.cz). *Obdobně také viz* DOLEŽAL, Tomáš. Způsobilost nezletilých udělit souhlas s poskytováním zdravotních služeb. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online databáze], 2018, č. 1 [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://beck-online.cz).

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ SŮVOVÁ, Zuzana. *Způsobilost nezletilých osob k udělení informovaného souhlasu*. [online]. [epravo.cz](https://www.epravo.cz), 1. března 2019 [cit. 18. května 2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zpusobilost-nezletilych-osob-k-udeleni-informovaneho-souhlasu-108918.html>.

¹²⁶ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL Tomáš. *Praktické dopady nového občanského zákoníku na provozování lékařské praxe* [online]. Praha: BOFIA Medical s.r.o., 2014, s. 8. Dostupné z: https://zdravotnickopravo.info/wp-content/uploads/2014/05/Praktické-dopady-NOZ-na-provozování-lékařské-praxe_publicace_final.pdf.

se poskytnuté zdravotní služby, k níž dítě udělilo souhlas samostatně.¹²⁷ Přestože tedy dítěti zůstává příznáno jeho právo rozhodovat o svém zdravotním stavu, tak i jeho zákonným zástupcům je zachováno jejich právo, aby byli informováni o zdravotních službách, které byly nezletilému poskytnuty. Rodiče tak v praxi mohou dohlížet na to, aby děti nerozhodovaly nezodpovědně a nedožadovaly se za zády rodičů zákroků, se kterými oni nemohli projevit svůj nesouhlas.¹²⁸

Nabízí se otázka, zda musí být rodič u poskytování zdravotní péče dítěti osobně přítomen. Z žádného zákonného ustanovení taková povinnost nevyplývá a je tedy na lékaři, zda určí, že je při vyšetření dítěte přítomnost rodiče nutná. Lékař by měl zohlednit nejen věk dítěte a jeho rozumovou a volní vyspělost, ale také druh úkonu, který má být dítěti poskytnut. V určitých případech může být přítomnost rodiče z hygienických důvodů u některých léčebných úkonů vyloučena úplně.¹²⁹

4.2 Udělení souhlasu zákonným zástupcem

V mnoha situacích dítě nebude schopno udělit informovaný souhlas samostatně, neboť k tomu vzhledem k jeho rozumové a volní vyspělosti a konkrétnímu zákroku nebude způsobilé.¹³⁰ Bude se jednat především o různé složitější nebo jiné invazivní výkony, které budou s významné svým rizikem a důsledky.¹³¹ V takových případech bude nutné, aby za dítě v rozsahu, v jakém není právně způsobilé jednat samo, poskytl informovaný souhlas jeho zákonný zástupce. I za této situace musí být v souladu s čl. 6 odst. 2 Úmluvy o biomedicíně a ustanovením § 35 odst. 1 zák. o zdravotních službách, zohledněn názor dítěte jakožto faktor, jehož závažnost narůstá úměrně s věkem a stupněm jeho vyspělosti. S tím souvisí i skutečnost, že aby si dítě mohlo názor vytvořit, má být v závislosti na stupni jeho rozumové a volní vyspělosti o zamýšleném zákroku také řádně poučeno.¹³²

Na tomto místě je potřeba zmínit, že občanský zákoník v ustanovení § 93 odst. 3 stanoví, že zákonný zástupce může udělit souhlas se zásahem do integrity zastoupeného pouze pokud je to k jeho „přímému prospěchu“. Jak však upozorňuje Tomáš Doležal, tato poněkud přísná úprava se v případě poskytování zdravotních služeb nepoužije, neboť na tyto případy bude použita

¹²⁷ MACH, Jan a kol. *Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. Zákon o specifických zdravotních službách. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 147.

¹²⁸ SŮVOVÁ, Zuzana. *Nabytí svéprávnosti v souvislosti s poskytováním zdravotní péče a souhlasu s jejím poskytováním*. [online]. epravo.cz, 16. června 2016 [cit. 18. května 2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nabyti-svepravnosti-v-souvislosti-s-poskytovanim-zdravotni-pece-a-souhlasu-s-jejim-poskytovanim-101841.html>.

¹²⁹ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL, Tomáš. *Problematika rodičovských oprávnění při léčbě nezletilého pacienta. Zdravotnictví a právo*. 2006, roč. X, č. 3, s. 10.

¹³⁰ DOLEŽAL, Tomáš. *Způsobilost nezletilých udělit souhlas s poskytováním zdravotních služeb. Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online databáze], 2018, č. 1 [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz).

¹³¹ TĚŠINOVÁ, Jolana a kol. *Medicínské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 55.

¹³² Tamtéž, s. 56.

zvláštní právní úprava v zák. o zdravotních službách. V této souvislosti poukazuje na skutečnost, že „v rámci poskytování zdravotní péče může být v procesu udělování souhlasu zcela legitimní úvaha zákonného zástupce o dočasném diskomfortu zastoupeného, pokud to odůvodňuje povaha sledovaného cíle (tak lze usuzovat, že nepříznivé následky chemoterapie na tělo člověka při léčbě rakoviny nebrání udělení souhlasu s touto léčbou; nejlepší zájem totiž spočívá ve snaze o vyléčení této nemoci).“¹³³

Zákonný zástupce také může dítěti, které není plně svéprávné, udělit souhlas k určitému právnímu jednání nebo k dosažení určitého účelu. V takových případech bude dítě v mezích souhlasu schopno právně jednat samo, nebude-li to zákon zvlášť zakazovat.¹³⁴ Souhlas k právnímu jednání nezletilého může udělit kterýkoliv ze zákonných zástupců, přičemž postačí, pokud tento souhlas projeví vůči třetí osobě (např. lékaři) pouze jeden z nich. „Takové prohlášení je vhodné mít v písemné formě a přiložit do zdravotnické dokumentace, nemá však formu informovaného souhlasu.“¹³⁵ Tento souhlas mohou zákonní zástupci následně také omezit nebo vzít zpět. Bez ohledu na to, zda zákonní zástupci udělili dítěti k určitému právnímu jednání souhlas, dítě nikdy nebude způsobilé jednat samostatně v těch záležitostech, ke kterým by potřeboval přivolení soudu i jeho zákonný zástupce.¹³⁶ Dojde-li k tomu, že souhlas k právnímu jednání nezletilého vůči další osobě projeví více zástupců společně a tyto projevy si budou odporovat, nebude se přihlížet k projevu žádného z nich. K takové situaci může v praxi nejčastěji docházet v případě rozporů mezi rodičem a pěstounem. V takovém případě se tedy nebude přihlížet k projevu nikoho z nich, souhlas k právnímu jednání nezletilého dítěte dán nebude a nebude tudíž ani možné právní jednání dítěte považovat za platné.¹³⁷

¹³³ DOLEŽAL, Tomáš. In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník § 1-117. Velký komentář*. Praha: Leges, 2013, s. 580.

¹³⁴ Občanský zákoník, § 32.

¹³⁵ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL Tomáš. *Praktické dopady nového občanského zákoníku na provozování lékařské praxe* [online]. Praha: BOFIA Medical s.r.o., 2014, s. 8. Dostupné z: https://zdravotnickepravo.info/wp-content/uploads/2014/05/Praktické-dopady-NOZ-na-provozování-lékařské-praxe_publicace_final.pdf.

¹³⁶ Občanský zákoník, § 36.

¹³⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta. In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník § 1-117. Velký komentář*. Praha: Leges, 2013, s. 365.

5 Kdy může dojít k poskytnutí zdravotní péče dítěti bez nutnosti udělení souhlasu

Přestože může být lékařská péče poskytována pouze se souhlasem pacienta,¹³⁸ mohou nastat výjimečné situace, kdy takový souhlas v dané chvíli nebude možné získat, a přesto lékař dítěti zdravotní péči bude oprávněn i bez tohoto souhlasu poskytnout.¹³⁹ Půjde především o poskytnutí akutní či neodkladné péče, která není péčí podle § 38 odst. 4 zák. o zdravotních službách a pokud nebude možné získat souhlas zákonného zástupce bez zbytečného odkladu.¹⁴⁰ Podle komentářové literatury „tato koncepce je v souladu s obecnou úpravou zakotvenou do občanského zákoníku pro situaci náhlého a patrného nebezpečí pro život člověka, bude-li to ve prospěch zdraví člověka nezbytné (tak § 99). Tento postup se neuplatní, lze-li zdravotní služby ve věci neodkladné a akutní péče poskytnout na základě souhlasu nezletilého pacienta [...] vždy ve vazbě na jeho rozumovou a volní vyspělost [...], jedná-li se o zákroky nezanechávající trvalé nebo závažné následky.“¹⁴¹ Nezletilému lze podle ustanovení § 38 odst. 4 zák. o zdravotních službách, bez souhlasu vždy poskytnou neodkladnou zdravotní péči, bude-li se tato péče týkat léčby vážné duševní poruchy, pokud by v důsledku jejího neléčení došlo se vši pravděpodobností k vážnému poškození jeho zdraví, případně pokud se poskytnutí neodkladné péče bude týkat poskytnutí zdravotní služby nezbytné k záchraně jeho života nebo zamezení vážného poškození jeho zdraví. „Případy, kdy půjde o neodkladnou péči, která není péčí nezbytnou k záchraně života nebo zamezení vážného ohrožení zdraví, nejsou v praxi tak časté. [...],“¹⁴² přičemž je třeba mít na paměti, že „rozhodnutí, o jakou zdravotní péči se jedná u konkrétního nezletilého pacienta, je otázkou medicínskou, nikoli právní.“¹⁴³

Speciální situaci pak tvoří případy, kdy lze dítěti poskytnout neodkladnou péči bez souhlasu zákonného zástupce, pokud je u něj podezření na týrání, zneužívání nebo zanedbávání.¹⁴⁴ V takovém případě lze dítě bez souhlasu zákonného zástupce také hospitalizovat.¹⁴⁵ Lékař je takové

¹³⁸ Ať už tento souhlas udělí dítě samostatně nebo ho za něj poskytne jeho zákonný zástupce.

¹³⁹ Zákon o zdravotních službách v ustanovení § 5 rozlišuje druhy zdravotní péče podle časové naléhavosti na neodkladnou péči, akutní péči, nezbytnou péči a plánovanou péči. Účelem neodkladné péče je zamezit nebo omezit vzniklých stavů, které bezprostředně ohrožují život nebo by mohly vést k náhlé smrti nebo vážnému ohrožení zdraví, nebo způsobují náhlou nebo intenzivní bolest nebo náhlé změny chování pacienta, který ohrožuje sebe nebo své okolí. Účelem akutní péče je odvrácení vážného zhoršení zdravotního stavu nebo snížení rizika vážného zhoršení zdravotního stavu tak, aby byly včas zjištěny skutečnosti nutné pro stanovení nebo změnu individuálního léčebného postupu nebo aby se pacient nedostal do stavu ve kterém by ohrozil sebe nebo své okolí.

¹⁴⁰ Zák. o zdravotních službách, § 35 odst. 3.

¹⁴¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 858) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beckonline.cz](https://www.beckonline.cz).

¹⁴² KONEČNÁ, Jana. Kdy může/nemůže rodič odmítnout léčbu dítěte. *Právo v pediatrii* [online], 2017, roč. 18, č. 2, s. 123 [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: <https://www.internimedicina.cz/pdfs/ped/2017/02/10.pdf>.

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ Zák. o zdravotních službách, § 38 odst. 5.

¹⁴⁵ Tamtéž, § 38 odst. 2 písm. c).

podezření navíc povinen bez odkladu oznámit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu¹⁴⁶ a potřebné informace na výzvu poskytnout také orgánu sociálně-právní ochrany dětí.¹⁴⁷ V takových případech je lékař totiž zproštěn povinné mlčenlivosti.¹⁴⁸

Pokud z výše uvedených důvodů dojde k tomu, že dítě bude bez jeho souhlasu nebo bez souhlasu jeho zákonného zástupce hospitalizováno, musí o tom zdravotnické zřízení podle ustanovení § 104 a násl. občanského zákoníku učinit oznámení soudu, jenž dále rozhodne o přípustnosti takového opatření.

¹⁴⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 368.

¹⁴⁷ Zákon o soc.-práv. ochraně dětí, § 53.

¹⁴⁸ Zákon o zdravotních službách, § 51.

6 Neshody v záležitostech týkajících se péče o zdraví dítěte

Jak už je uvedeno v kapitolách výše, zákonným zástupcem dítěte oprávněným udělit za něj souhlas k poskytování zdravotních služeb nemusí být pouze jeho rodič, ale mohou jím být také jiné osoby. Jelikož jsou ale zákonnými zástupci dítěte nejčastěji právě jeho rodiče, kteří jsou ve většině případů dva – matka a otec a kteří zastupují dítě společně, můžeme se v praxi v této oblasti setkat s mnoha problematickými situacemi. Půjde především o případy, kdy je k poskytnutí zdravotní péče dítěti potřeba souhlasu obou rodičů, případně se rodiče nedokážou o záležitosti dítěte týkající se péče o jeho zdraví dohodnout nebo v těchto záležitostech jeden z nich jedná bez vědomí toho druhého. Konflikty v oblasti péče o zdraví dítěte mohou vzniknout i mezi rodiči, popř. jinými zákonnými zástupci a samotným dítětem či mezi rodiči, popř. jinými zákonnými zástupci dítěte a lékaři. Při řešení každého z těchto konfliktů by měl být v souladu s ustanovením § 875 a § 877 občanského zákoníku, vždy kladen důraz především na nejlepší zájem dítěte a dosažení dohody.

6.1 Neshody mezi rodiči

Rodiče zastupují dítě zásadně společně, přičemž pokud půjde o běžnou záležitost, může jednat každý z rodičů samostatně. S tím souvisí i již zmíněný požadavek, aby rodiče svou rodičovskou odpovědnost a povinnosti a práva z ní vyplývající vykonávali ve vzájemné shodě a v souladu se zájmy dítěte.¹⁴⁹ Důležitou oblast pak tvoří okruh záležitostí, které jsou pro dítě se zřetelem k jeho zájmu významné. U těchto významných záležitostí je nezbytně nutné, aby se mezi sebou rodiče dohodli a nebude tak při jejich rozhodování postačovat souhlas jen jednoho z nich. Ve vztahu k péči o zdraví dítěte se potřeba souhlasu obou rodičů bude týkat především rozhodování o nikoli běžných léčebných zákrocích, jelikož je zákon výslovně zmiňuje v demonstrativním výčtu významných záležitostí týkajících se dítěte.¹⁵⁰ Bude se jednat především o poskytování plánované zdravotní péče, kdy při rozhodování o záležitosti dítěte nehrozí nebezpečí z prodlení. Pokud by totiž nebezpečí z prodlení hrozilo, stačilo by, kdyby jeden z rodičů o této záležitosti rozhodl sám.¹⁵¹ V praxi mohou nastat dvě situace. Rodiče se buď o dohodu snažili, ale nepodařilo se jim k ní dospět, nebo jeden z rodičů rozhodl o významné záležitosti týkající se péče o zdraví dítěte sám a druhý rodič o tom, že je o takovéto otázce v životě dítěte rozhodováno vůbec nevěděl či nedostal možnost se k ní vyjádřit, přičemž s přijatým rozhodnutím nesouhlasí.¹⁵² Občanský zákoník v ustanovení § 877 odst. 1 stanoví, že pokud se rodiče o významné záležitosti

¹⁴⁹ Tamtéž, § 875 odst. 1.

¹⁵⁰ Tamtéž, § 877 odst. 2.

¹⁵¹ Tamtéž, § 876 odst. 2.

¹⁵² ROGALEWICZOVÁ, Romana. In MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník § 655-975. Velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 1451.

dítěte nedohodou, rozhodne o této záležitosti na návrh jednoho z nich soud. Soud bude o této věci, která je pro nezletilé dítě významná a na které se rodiče nemohou dohodnout rozhodovat v rámci řízení ve věcech péče soudu o nezletilé podle ustanovení § 466 písm. j) zák. o zvl. řízeních soudních. Výrok soudního rozhodnutí bude v těchto případech znít tak, že se za druhého rodiče uděluje souhlas.¹⁵³ Soud může rozhodnout ještě před zákrokem samotným, a to ve formě předběžného opatření nebo rozhodnutí ve věci samé. Bude-li rozhodovat o situaci, kdy jeden z rodičů při rozhodování o významné záležitosti dítěte týkající se jeho zdraví vyloučil druhého rodiče, bude rozhodovat až ex post.¹⁵⁴ Je zřejmé, že soud může takovéto následné rozhodnutí týkající se zdravotní péče dítěte činit pouze pokud je možno důsledky předchozího rozhodnutí jednoho z rodičů ještě zvrátit bez toho, aniž by to bylo dítěti na újmu. Soud takto bude rozhodovat např. pokud se rodiče nedohodnou ve věcech registrace dítěte u praktického lékaře.¹⁵⁵ Toto řízení však může být zahájeno pouze na návrh jednoho z rodičů.¹⁵⁶ Dítě nemůže podat návrh na zahájení řízení, jestliže se jeho rodiče na jeho významné záležitosti nemohou dohodnout. V praxi tak často nastávají problematické situace. Dochází např. k tomu, že významná záležitost dítěte není vyřešena, protože oba rodiče jsou nečinní, ale soud toto řízení nemůže zahájit i bez návrhu ani na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí.¹⁵⁷ Řešením, které se v takové situaci nabízí, je zahájení řízení o omezení rodičovské odpovědnosti či jejího výkonu, jelikož se lze domnívat, že rodiče v takové chvíli jednají buď proti zájmu dítěte nebo nejednají vůbec.¹⁵⁸ Takové soudní řízení už je možné zahájit i bez návrhu.

6.2 Neshoda rodičů (popř. jiných zákonných zástupců) a dítěte

Na záležitosti týkající se zdraví dítěte se rodiče, popř. jiní zákonní zástupci oprávnění ho v dané záležitosti zastupovat, často nemohou shodnout ani se svými dětmi, kterých se zdravotní péče týká. Jak poukazují autoři odborné literatury, tak občanský zákoník v části týkající se rodinného práva žádné řešení ohledně těchto neshod neobsahuje. K této problematice se ale vztahuje ustanovení § 100 z obecné části občanského zákoníku, které zakotvuje tzv. právo veta dítěte v případech, kdy dojde k neshodě mezi dítětem a jeho zákonným zástupcem,

¹⁵³ HROMADA, Miroslav. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 2. vydání. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 466) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁵⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 858) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ Zák. o zvl. řízeních soudních, § 468 odst. 1.

¹⁵⁷ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník § 655-975. Velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 1452.

¹⁵⁸ HROMADA, Miroslav. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 2. vydání. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 466) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

pokud má být zasaženo do integrity dítěte.¹⁵⁹ Ustanovení § 100 občanského zákoníku však nedělá rozdíl mezi tím, jestli se jedná o zásah do integrity prostřednictvím zdravotního zákroku nebo o jakýkoliv jiný zásah,¹⁶⁰ přičemž Petr Šustek s Tomášem Holčápkem v této souvislosti upozorňují na skutečnost, že § 100 občanského zákoníku představuje speciální pravidlo ve vztahu k ustanovení § 35 zák. o zdravotních službách.¹⁶¹ Kromě toho je podle nich nutné zohlednit také skutečnost, že zák. o zdravotních službách neobsahuje žádnou úpravu vztahující se k možným neshodám, ke kterým může dojít mezi dětmi a jejich zákonnými zástupci a závěrem konstatují, že „i kdyby se tedy obecně považoval § 35 odst. 1 zák. o zdrav. službách za zvláštní právní normu vůči obecné občanskoprávní úpravě, pak vzhledem k absenci věcného řešení případného konfliktu vůli by stejně nezbyvalo než komentované ustanovení § 100 obč. zák., jakožto právní normu svým obsahem nejbližší, na tyto situace aplikovat.“¹⁶²

Podle ustanovení § 100 občanského zákoníku, pokud má být zasaženo do integrity nezletilého, který dovršil 14 let, nenabyl plné svéprávnosti a který zákroku vážně odporuje, třebaže zákonný zástupce se zákrokem souhlasí, nelze zákrok provést bez souhlasu soudu. O „vážný odpor“ ze strany nezletilého se pak bude jednat zejména tehdy, jestliže bude zákrok odmítat „i po opakovaném poučení a zevrubném vysvětlení jeho prospěšnosti.“¹⁶³ Obdobně to platí i za situace, kdy se zásahem do integrity dítěte naopak nesouhlasí zákonný zástupce, zatímco dítě si takový zásah přeje. Tatáž situace nastane také pokud nezletilý, který dovršil 14 let vysloví nesouhlas, jeden z rodičů vysloví nesouhlas a druhý z rodičů se aktivně přihlásí a vysloví souhlas.¹⁶⁴ V takových případech lze zákrok provést jen se svolením soudu.¹⁶⁵ Soud o svolení k provedení takového zákroku rozhoduje v rámci řízení o přivolení k zásahu do integrity dle ustanovení § 65 zák. o zvl. řízeních soudních a výrok soudního rozhodnutí v těchto případech bude znít tak, že soud dává souhlas (přivoluje) se zákrokem.¹⁶⁶ Návrh na zahájení takového soudního řízení může podat dítě, osoba jemu blízká anebo řízení může být zahájeno i bez návrhu.¹⁶⁷ Soud v rámci tohoto řízení bude zkoumat nejen skutečnosti týkající se zdravotního stavu dítěte, tedy povahu zákroku, rizika spojená se zákrokem a jeho možné následky, ale i další okolnosti, které mohou postoj rozumného člověka k takovému zákroku ovlivňovat, přičemž rozhodujícím kritériem bude

¹⁵⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, s. 104.

¹⁶⁰ HOLČÁPEK, Tomáš, ŠUSTEK, Petr. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník (§ 1 až 658). Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 380.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ POVOLNÁ, Michaela. *Právní rádce pro pracovníky ve zdravotnictví a klienty zdravotních pojišťoven*. Praha: Alfom, 2017, s. 97.

¹⁶⁴ KONEČNÁ, Jana. Kdy může/nemůže rodič odmítnout léčbu dítěte. *Právo v pediatrii* [online], 2017, roč. 18, č. 2, s. 124 [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: <https://www.internimedicina.cz/pdfs/ped/2017/02/10.pdf>.

¹⁶⁵ Občanský zákoník, § 100 odst. 2.

¹⁶⁶ HROMADA, Miroslav. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 2. vydání. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 466) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://databaze.beck-online.cz).

¹⁶⁷ Zák. o zvl. řízeních soudních, § 13.

zpravidla prospěšnost zákroku.¹⁶⁸ Při neshodě mezi nezletilým a jeho zákonným zástupcem tak bude muset lékař či jiný zdravotnický pracovník před dalším postupem vyčkat na rozhodnutí soudu.

Vznikne-li spor ohledně péče o zdraví dítěte mezi dítětem a rodičem nebo jinou osobou oprávněnou dítě zastupovat, má dítě možnost se i bez vědomí rodičů nebo jiných osob odpovědných za jeho výchovu obrátit na orgán sociálně-právní ochrany dětí či doprovázejícího sociálního pracovníka ze své doprovázející organizace, popř. na další orgány a zařízení, jako jsou školy, poskytovatelé zdravotních služeb apod. a tito mají dle ustanovení § 8 odst. 1 zák. o soc.-práv. ochraně dětí povinnost mu poskytnout odpovídající pomoc.¹⁶⁹

6.3 Rozdílný názor rodičů (popř. jiných zákonných zástupců) a lékaře

Do konfliktu ohledně názoru na další postup při léčbě dítěte se mohou zákonní zástupci dítěte dostat také s lékaři. Rodiče mohou další postup lékařů odmítat z nejrůznějších důvodů, avšak tím nejznámějším důvodem z praxe je jejich náboženské přesvědčení. Takovým případem se ostatně v minulosti zabýval i Ústavní soud. Ten ve svém nálezu ze dne 20. srpna 2004, sp. zn. III. ÚS 459/03 zamítl ústavní stížnost rodičů, kteří namítali, že rozhodnutí o nařízení předběžného opatření a svěření jejich nezletilého syna do péče léčebného zařízení a ustanovením opatrovníka představovalo nepřiměřený zásah do jejich ústavně zaručených práv a svobod. Soudy podle nich nebraly v úvahu ani jejich práva zaručená čl. 6 odst. 2 Úmluvy o biomedicině, přičemž namítali, že se dítě neocitlo bez péče, řádně se o něj starali a dítě nebylo ohroženo jejich jednáním, nýbrž závažnou zhoubnou nemocí. Jejich synovi totiž lékaři diagnostikovali vysoce zhoubné nádorové onemocnění, které by podle lékařů bez adekvátní léčby nezvratně vedlo ke smrti člověka. Aby mělo dítě naději na vyléčení, bylo mu v průběhu léčby potřeba aplikovat krevní transfuze, což však rodiče z náboženského přesvědčení odmítli. Rodiče si byli vědomi závažnosti onemocnění, přesto trvali na tom, aby byly dítěti podávány pouze léky na mírnění bolesti. Aplikace krevní transfuze nebyla neodkladným zákrokem, jenž by lékař mohl provést i bez souhlasu, ale odmítnutí další léčby ze strany rodičů představovalo pro dítě vážné ohrožení jeho zdraví a života. Okresní soud tudíž na návrh magistrátu nařídil předběžné opatření, kterým syna stěžovatelů předal do péče léčebného zařízení a ustanovil mu opatrovníka, jelikož došel k závěru, že ne zahájením další léčby, kterou jeho rodiče odmítají, by dítě bylo v akutním ohrožení života.¹⁷⁰

¹⁶⁸ TRNĚNÁ, Klára. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 2. vydání. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 65) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁶⁹ MATYŠKOVÁ, Linda. Práva a povinnosti pěstouna na základě § 966 odst. 1 a 2 občanského zákoníku. *Právo a rodina* [online databáze], 2020, č. 4 [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze noveaspi.cz.

¹⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 20. srpna 2004, sp. zn. III. ÚS 459/03.

Ústavní soud potvrdil, že smyslem a cílem vydání takového předběžného opatření je ochrana práv dítěte, konkrétně práva na zdraví dle čl. 31 Listiny a jeho práva na život zakotveného v čl. 6 Listiny, přičemž došel k závěru, že „ochrana zdraví a života dítěte, a o ni vzhledem ke konkrétním okolnostem skutečně šlo, je zcela relevantním a více než dostatečným důvodem pro zásah do rodičovských práv, kdy jde o hodnotu, jejíž ochrana je v systému základních práv a svobod jednoznačně prioritní. Jinak řečeno, obecné soudy jsou povinny zajistit spravedlivou rovnováhu mezi zájmy dítěte a zájmy rodiče, zvláštní pozornost však musí být věnována zájmu dítěte, který může – v závislosti na své povaze a závažnosti – převážet nad zájmem rodiče; především nelze připustit, aby rodiče přijímali opatření škodlivá pro zdraví nebo rozvoj dítěte [...]“.¹⁷¹ Podle Ústavního soudu se nejednalo ani o opatření nadbytečné, neplnící svůj účel, jelikož na jeho základě bylo možné neprodleně zahájit nezbytnou léčbu a nešlo ani o opatření nepřiměřené, neboť práva rodičů omezilo jen v tom rozsahu, v jakém to bylo v dané věci potřeba.¹⁷² Ústavní soud neshledal ani porušení čl. 6 odst. 2 Úmluvy o biomedicině, jelikož podle něj „smyslem a účelem uvedeného ustanovení je především zajistit ochranu nezletilých osob, na nichž je prováděn lékařský zákrok, před zneužitím biologie nebo medicíny [...]“, a proto „je jeho provedení vázáno na souhlas zákonného zástupce, úřední osoby či jiné osoby nebo orgánu, které jsou k tomu zmocněny zákonem. Nelze je však vykládat tak, že nezbytnou podmínkou je vždy souhlas zákonného zástupce, neboť takový přístup by byl v rozporu nejen s Listinou, Evropskou úmluvou i Úmluvou o právech dítěte, protože by bránil realizovat nezbytnou ochranu práv a zájmů dítěte, ale i samotnou Úmluvou o lidských právech a biomedicině [...]“.¹⁷³ Závěr tohoto judikátu se ostatně promítl i do dnešní podoby ustanovení § 35 odst. 3 zák. o zdravotních službách.¹⁷⁴

Podle Tomáše Doležala lze při posuzování této problematiky rozlišit dvě situace. První z nich je ta, kdy zákonný zástupce odmítá svolit k lékařskému zákroku, který je nezbytný pro prospěch zdraví dítěte, ale nejedná se při tom o zákrok neodkladný. Druhá situace nastává ve chvíli, kdy zákonný zástupce odmítá udělit svolení k lékařskému zákroku, který je nezbytný pro prospěch zdraví dítěte a který je neodkladný (musí být proveden okamžitě). V obou případech podle něj lze i přes odepření svolení zákonného zástupce za splnění určitých podmínek takový zákrok provést. V každém případě je však nezbytné dbát na to, aby zbyla zajištěna ochrana zdraví a života dítěte, jelikož jde o prioritní hodnotu, na níž je třeba bezvýhradně trvat, jak to ostatně judikoval i Ústavní soud.¹⁷⁵ Je opět pouze na lékaři, zda usoudí, že zákrok je neodkladný či nikoliv. Bude-li zákonný zástupce dítěte odmítat plánovaný výkon - tj. péči, která není neodkladná, je třeba mu poskytnout veškeré informace o důsledcích, které neprovedení takového zákroku bude mít

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ POVOLNÁ, Michaela. *Právní rádce pro pracovníky ve zdravotnictví a klienty zdravotních pojišťoven*. Praha: Alfom, 2017, s. 96.

¹⁷⁵ DOLEŽAL, Tomáš. Provedení lékařského zákroku při odepření svolení zákonným zástupcem. *Zdravotnictví a právo*, 2005, roč. IX, č. 12, s. 3-4.

na zdravotní stav dítěte a vyžádat si jeho písemný nesouhlas s tímto zákrokem.¹⁷⁶ „Dospěje-li lékař ke tomu, že např. přerušením léčby na přání jednoho ze zákonných zástupců nebude nezletilý obrožen na životě, ani mu nebude vážně poškozeno zdraví, ale bude obrožen jeho zdravotní vývoj, měl by oznámit orgánu sociálně-právní ochrany dětí, že jeden ze zákonných zástupců svým nesouhlasem s léčbou poškozuje zdravotní vývoj nezletilého.“¹⁷⁷ Půjde-li však podle lékaře o výkon, který musí být proveden ihned – tj. o péči neodkladnou, poskytne ji lékař i bez souhlasu zákonného zástupce, přičemž v takovém případě lékař informovaný nesouhlas od zákonného zástupce dítěte přijmout ani nemůže.¹⁷⁸

V praxi může dojít také k situaci, kdy lékaři budou považovat za nutné, aby dítě bylo hospitalizováno, ale dítě i rodiče budou hospitalizaci odmítat, přičemž rodiče své dítě následně proti vůli lékařů odvezou ze zdravotnického zařízení a znemožní tak lékařům, aby mohli dítěti provést neodkladnou péči. Tuto situaci je podle autorů odborné literatury potřeba posuzovat jako útěk u pacienta, jehož zdraví nebo život je vážně ohrožen, z lůžkového zdravotnického zařízení. Zdravotnický pracovník by o tom tedy měl informovat policii a o tomto hlášení také učinit záznam do zdravotnické dokumentace pacienta.¹⁷⁹

Závěrem je v této souvislosti potřeba zmínit, že pokud rodič odmítne udělit souhlas s lékařským zákrokem nebo se způsobem léčby dítěte, kterou lékaři navrhnou, nelze v takovém jednání záhy vždy spatřovat trestný čin zanedbání povinné výživy. Znaky trestného činu zanedbání povinné výživy může zakládat jen takové jednání, jímž by rodič nezajistil péči o zdraví dítěte, a to buď poskytováním potřebných finančních prostředků, např. na nákup léků, anebo poskytováním péče o zdraví dítěte v naturální podobě, tedy např. podáváním léků či odvozem k lékařskému vyšetření.¹⁸⁰ Podle závěru Nejvyššího soudu totiž v pouhé skutečnosti, že „rodič nezletilého dítěte jen využije svého oprávnění a odmítne za dítě udělit souhlas s konkrétním lékařským výkonem nebo se způsobem jeho léčby navrhované lékařem [...] nelze spatřovat trestný čin zanedbání povinné výživy.“¹⁸¹

6.4 Odmítnutí povinného očkování dítěte

Samostatnou kapitolu tvoří případy, kdy dochází ke sporům ohledně povinného očkování dětí. Do střetu se zde totiž dostává zájem na ochraně veřejného zdraví se zájmem rodičů,

¹⁷⁶ Tzv. negativní reverz.

¹⁷⁷ KONEČNÁ, Jana. Kdy může/nemůže rodič odmítnout léčbu dítěte. *Právo v pediatrii* [online], 2017, roč. 18, č. 2, s. 124 [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: <https://www.internimedicina.cz/pdfs/ped/2017/02/10.pdf>.

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ MACH, Jan. In: MACH, Jan a kol. *Univerzita medicínského práva*. Praha: Grada, 2013, s. 99.

¹⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. října 2006, sp. zn. 8 Tdo 1135/2006.

¹⁸¹ Tamtéž.

jimž náleží výkon povinností a práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti a jejichž zájmem je především zajištění morálního a hmotného prospěchu dítěte.

Povinnost podrobit se povinnému očkování ukládá zák. o ochraně veřejného zdraví spolu s prováděcí vyhláškou č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem, která blíže upravuje podmínky provedení a stanoví termíny ve vztahu ke stanovenému druhu pravidelného očkování.¹⁸² Na základě tohoto zákona předchází pravidelnému očkování vyšetření stavu imunity a očkování se neprovede pouze ve výjimečných situacích. Takovým výjimečným případem může být buď zjištění imunity vůči dané infekci, nebo pokud se zjistí, že podání očkovací látky brání zdravotní stav člověka.¹⁸³ U nezletilého dítěte, které nedovršilo 15 let věku odpovídá za splnění povinnosti podrobit se povinnému očkování a vyšetření stavu imunity jeho zákonný zástupce, pěstoun nebo fyzická osoba, které byla soudem svěřena do osobní péče.¹⁸⁴ Zjistí-li se, že nezletilé dítě povinnému očkování nebo vyšetření imunity nepodrobilo a nemá-li zvoleného lékaře v oboru praktického lékařství pro děti a dorost, stanoví ji příslušný orgán ochrany veřejného zdraví (v tomto případě Krajská hygienická stanice) povinnost podrobit se tomuto očkování nebo vyšetření u konkrétního lékaře.¹⁸⁵ Autoři komentářové literatury upozorňují že v této problematice „nejde jen o obavy rodičů o zdraví či život jejich dětí, o zásah do jejich tělesné integrity, o různá rizika apod., ale mnohdy také o náboženská hlediska, výhrady svědomí atd.“¹⁸⁶ Problematikou odmítání povinného očkování dítěte se již mnohokrát zabýval i Ústavní soud. Nevěnoval se jen samotné ústavnosti zákonné povinnosti podrobit se povinnému očkování upravené na zákonné i podzákonné úrovni, kdy shledal, že povinné očkování není protiústavní,¹⁸⁷ ale také dalším ústavním stížnostem, ve kterých rodiče namítali, že vyžadování povinného očkování u dětí představuje zásahy do jejich základních práv. Ústavní soud již v minulosti např. konstatoval, že uložení pokuty z důvodu odmítání povinného očkování dítěte, může ve svém důsledku vést k porušení základního práva svobodně vyjadřovat své náboženství nebo víru ve smyslu čl. 16. Listiny, jelikož je podle něj v těchto případech nezbytné brát v úvahu výjimečné tvrzené důvody, pro které je povinné očkování odmítáno a v případě, že tu jsou takové okolnosti, které zásadním způsobem volají pro zachování autonomie dané osoby, při současném zachování opačně působícího veřejného zájmu a tudíž i pro výjimečné nesankcionování povinnosti podrobit se povinnému očkování, nesmí orgán

¹⁸² Zák. o ochraně veřejného zdraví, § 46 odst. 1.

¹⁸³ Tamtéž, § 46 odst. 2.

¹⁸⁴ Tamtéž, § 46 odst. 4.

¹⁸⁵ Tamtéž, § 46 odst. 3.

¹⁸⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, (§ 858) [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://databaze.beck-online.cz).

¹⁸⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 27. ledna 2015, sp. zn. Pl. ÚS 19/14.

veřejné moci zmíněnou povinnost podrobit se očkování sankciovat či vynucovat.¹⁸⁸ Stejně tak Ústavní soud došel k závěru, že v určitých případech může takové uložení pokuty představovat porušení základního práva na svobodu svědomí podle čl. 15 odst. 1 Listiny a na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny.¹⁸⁹ Naopak zákonná podmínka podrobit se stanovenému povinnému očkování, aby dítě mohlo být přijato do předškolního zařízení, není podle Ústavního soudu protiústavní a nepředstavuje omezení práva na vzdělání garantovaného čl. 33 Listiny.¹⁹⁰ V neposlední řadě se vyjadřoval také k situaci, kdy došlo k neshodě mezi rodiči ohledně aplikace povinného očkování u jejich dítěte. V takových případech podle něj „není vyloučeno, aby výhrada svědomí jednoho z rodičů vůči zákonné očkovací povinnosti byla úspěšně uplatněna i v situaci názorového sporu mezi rodiči ohledně očkování jejich dítěte. V takovém případě však bude nutno vážit svobodu svědomí rodiče oponujícího očkování (čl. 15 odst. 1 Listiny) nejen s veřejným zájmem na ochraně zdraví, ale také s totožnou svobodou svědomí druhého rodiče, při zohlednění, že právo na péči o dítě a jeho výchovu náleží oběma rodičům (čl. 32 odst. 4 Listiny). Dostatečně naléhavé důvody pro oprávněnost namítané výhrady svědomí navíc nelze založit na předchozí špatné zkušenosti s očkováním spočívající v projevu méně závažných vedlejších účinků očkování u dotčeného dítěte ani na poukazu na velmi závažnou reakci jiné osoby na zcela odlišné nepovinné očkování ani na samotných pochybnostech o přínosu očkování pro dotčené dítě.“¹⁹¹

Vzhledem k rozsahu této práce se zde ve vztahu k povinnému očkování dětí nelze zabývat většími podrobnostmi. Faktem však zůstává, že odmítání povinného očkování dětí je kontroverzním tématem a zákonná úprava i judikatura týkající se této problematiky je velice pestrá a neustále se vyvíjí. Největší novinkou, která jistě stojí za zmínku, je přijetí zákona č. 116/2020 Sb., o náhradě újmy způsobené povinným očkováním, který nabyl účinnosti v dubnu roku 2020 a který upravuje podmínky, za nichž stát nahradí újmu způsobenou povinným očkováním. Ústavní soud ostatně již v minulých letech několikrát upozorňoval zákonodárce na skutečnost, že je potřeba přijmout právní úpravu, která by stanovila odpovědnost státu za případnou újmu na zdraví způsobenou povinným očkováním, přičemž varoval před nedostatky judikaturní praxe v této oblasti.¹⁹² Nezbyvá než doufat, že tento právní počín bude na poli právní úpravy povinného očkování znamenat krok kupředu.

¹⁸⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 8. února 2011, sp. zn. III. ÚS 449/06, bod IV/d.

¹⁸⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 22. prosince 2015, sp. zn. I. ÚS 1253/14.

¹⁹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 27. ledna 2015, sp. zn. Pl. ÚS 16/14, bod 107.

¹⁹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 8. října 2018, sp. zn. II. ÚS 725/18, bod 42.

¹⁹² Nález Ústavního soudu ze dne 27. ledna 2015, sp. zn. Pl. ÚS 19/14.

Závěr

Péče o zdraví dítěte je oblast, ve které může docházet k mnoha problematickým situacím. Jednou z takových situací může být samotné určení, kdo je za dítě v záležitostech péče o jeho zdraví oprávněn jednat, případně, zda je dítě o těchto věcech již schopno rozhodovat samo. Je důležité mít na paměti, že právo rozhodovat o těchto záležitostech nemusí být vždy v rukou rodičů, ale může náležet i jiným osobám. Rozdíl však může být v rozsahu, v jakém tyto osoby mohou ve věcech týkajících se péče o zdraví dítěte jednat. Tento rozsah se bude odvíjet od vztahu, který daná osoba k dítěti má, případně od naléhavosti konkrétní situace. Ať už bude dítě zastupovat opatrovník, osvojitel, poručník, pečující osoba či pěstoun, vždy se musí jednat o vztah, který svým rozhodnutím založil soud. Jiná osoba o záležitostech týkajících se zdraví dítěte může rozhodovat jen na základě plně moci, která jí byla k vyřízení těchto záležitostí udělena těmito osobami nebo přímo rodiči.

Důležitým faktorem, který je třeba při rozhodování o záležitostech týkajících se zdraví dítěte brát také v úvahu je věk a rozumová vyspělost dítěte, kterého se péče o zdraví týká. I nezletilé dítě totiž může být v určitých případech a vzhledem ke konkrétním okolnostem, schopné rozhodnout o péči o své zdraví samo, a to s ohledem na svou vyspělost a povahu zákroku nebo jiné zdravotní péče, jež mu má být poskytnuta. I kdyby nebylo o těchto záležitostech dítě schopno rozhodovat samo, nesmí se zapomínat na důležitost jeho názoru a na jeho participační práva, která mu v průběhu celého procesu rozhodování o jeho záležitostech náleží.

Posuzování všech těchto okolností je v praxi na samotných lékařích a jelikož při něm musí zohlednit mnoho faktorů, dostávají se mnohdy do komplikovaných situací. Orientaci v této problematice lékařům, ale také ostatním zúčastněným osobám, neulehčuje ani nepřehlednost právní úpravy a dosud nevyjasněný vztah mezi občanským zákoníkem a zák. o zdravotních službách. Přestože v minulých letech došlo k několika novelám těchto zákonů, které bezesporu vedly k nápravě mnoha nejasností, nejednalo se podle mého názoru o úpravy dostatečné. Právní úprava týkající se péče o zdraví dítěte je stále nepřehledná a bylo by vhodné ji učinit jasnější a přehlednější. Přehlednost právní úpravy této oblasti je o to důležitější, neboť se týká ochrany práv nezletilých dětí a jakékoliv průtahy vzniklé v důsledku této nepřehlednosti, jsou podle mého názoru zbytečné a ve vztahu k ochraně práv nezletilých dětí nežádoucí.

V průběhu rozhodování o záležitostech týkajících se péče o zdraví dítěte může v praxi docházet k mnoha konfliktním situacím, a to zejména v důsledku rozdílných názorů. Konflikty mohou vzniknout mezi všemi zúčastněnými osobami. K neshodám mezi rodiči (popř. jiným zákonným zástupcem dítěte) a lékařem bude pravděpodobně docházet především kvůli náboženskému přesvědčení či jiným výhradám svědomí rodičů, a to zejména ve vztahu

k povinnému očkování či vážným nemocem a s nimi spojenou dlouhou léčbou a utrpením, které pro děti taková léčba může v očích rodičů představovat. Dojde-li k neshodě mezi rodiči (popř. jiným zákonným zástupcem) a dítětem, je mimořádně důležité, aby bylo dítěti vždy nasloucháno a aby se mu dostalo řádného vysvětlení celé situace. Dále je nezbytné, aby byl akceptován jeho názor a aby mezi sebou všichni vzájemně komunikovali. Jedině tak se může předcházet nejen vzniku sporů, ale i případným soudním řízením, která mohou už tak emočně náročnou rodinnou situaci ještě ztížit.

Seznam použitých zdrojů

Monografie a sborníky

- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 355 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině / Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 558 s.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 2. vydání. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2014, [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- MACH, Jan a kol. *Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. Zákon o specifických zdravotních službách. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, 784 s.
- MACH, Jan a kol. *Univerzita medicínského práva*. Praha: Grada, 2013, 232 s.
- MACH, Jan, HORÁKOVÁ, Marie. *Zdravníci, právo a praxe*. Praha: Galén, 2018. 183 s.
- MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník § 1-117. Velký komentář*. Praha: Leges, 2013, 720 s.
- MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník § 655-975. Velký komentář*. Praha: Leges, 2016, 2064 s.
- POVOLNÁ, Michaela. *Právní rádce pro pracovníky ve zdravotnictví a klienty zdravotních pojišťoven*. Praha: Alfom, 2017, 156 s.
- SCHÖN, Monika. Vliv Principů evropského rodinného práva na úpravu rodičovské odpovědnosti. In: MADLEŇÁKOVÁ, Lucia, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. (eds.) *Zabranění vlivy na vnitrostátní právo: sborník odborných příspěvků z mezinárodní konference Olomoucké debaty mladých právníků 2013*. Praha: Leges, 2014, s. 275–281.
- SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 2. vydání. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, 350 s.
- ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník (§ 1 až 658). Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020, 1563 s.
- TĚŠINOVÁ, Jolana a kol. *Medicínské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 494 s.

Odborné články

- DOLEŽAL, Tomáš. Způsobilost nezletilých udělit souhlas s poskytováním zdravotních služeb. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online databáze], 2018, č. 1 [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- DOLEŽAL, Tomáš. Provedení lékařského zákroku při odepření svolení zákonným zástupcem. *Zdravotnictví a právo*, 2005, roč. IX, č. 12, s. 2-6.
- DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL, Tomáš. Problematika rodičovských oprávnění při léčbě nezletilého pacienta. *Zdravotnictví a právo*, 2006, roč. X, č. 3, s. 9-13.
- KONEČNÁ, Jana. Kdy může/nemůže rodič odmítnout léčbu dítěte. *Právo v pediatrii* [online], 2017, roč. 18, č. 2, s. 122-124 [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: <https://www.internimedicina.cz/pdfs/ped/2017/02/10.pdf>.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Péče o zdraví nezletilého dítěte. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online databáze], 2016, č. 2 [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- MATYŠKOVÁ, Linda. Práva a povinnosti pěstouna na základě § 966 odst. 1 a 2 občanského zákoníku. *Právo a rodina* [online databáze], 2020, č. 4 [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze noveaspi.cz.
- SCHÖN, Monika. Vztahy mezi rodiči při výkonu rodičovské odpovědnosti. *Právní rozhledy* [online databáze], 2015, č. 1 [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- SŮVOVÁ, Zuzana. *Nabytí svéprávnosti v souvislosti s poskytováním zdravotní péče a souhlasu s jejím poskytováním*. [online]. epravo.cz, 16. června 2016 [cit. 18. května 2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nabyti-svepravnosti-v-souvislosti-s-poskytovanim-zdravotni-pece-a-souhlasu-s-jejim-poskytovanim-101841.html>.
- SŮVOVÁ, Zuzana. *Způsobilost nezletilých osob k udělení informovaného souhlasu*. [online]. epravo.cz, 1. března 2019 [cit. 18. května 2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zpusobilost-nezletilych-osob-k-udeleni-informovaneho-souhlasu-108918.html>.

Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 25. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01 (N 80/26 SbNU 317).
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. srpna 2004, sp. zn. III. ÚS 459/03 (N 117/34 SbNU 223).
- Nález Ústavního soudu ze dne 3. února 2011, sp. zn. III. ÚS 449/06 (N 10/60 SbNU 97).

- Nález Ústavního soudu ze dne 22. prosince 2015, sp. zn. I. ÚS 1253/14 (N 220/79 SbNU 527).
- Nález Ústavního soudu ze dne 27. ledna 2015, sp. zn. Pl. ÚS 19/14 (N 16/76 SbNU 231).
- Nález Ústavního soudu ze dne 27. ledna 2015, sp. zn. Pl. ÚS 16/14 (N 15/76 SbNU 197).
- Nález Ústavního soudu ze dne 8. října 2018, sp. zn. II. ÚS 725/18 (N 165/91 SbNU 61).
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. února 2012, sp. zn. 30 Cdo 3386/2010.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. října 2006, sp. zn. 8 Tdo 1135/2006 (č. 29/2007 Sb.).

Ostatní zdroje

- DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL Tomáš. *Praktické dopady nového občanského zákoníku na provozování lékařské praxe* [online]. Praha: BOFIA Medical s.r.o., 2014. 59 s. Dostupné z: https://zdravotnickepravo.info/wp-content/uploads/2014/05/Praktické-dopady-NOZ-na-provozování-lékařské-praxe_publicace_final.pdf.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online databáze]. [cit. 8. června 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- KREJČÍKOVÁ, Helena. *Analýza právních aspektů péče o dětského pacienta v terminálním stádiu nemoci v prostředí mobilního hospice* [online]. paliativnimediceina.cz, 1. června 2016 [cit. 28. dubna 2021]. Dostupné z: <https://www.paliativnimediceina.cz/wp-content/uploads/2016/07/pravni-aspekty-pece-o-dite-a4nahled2.pdf>.

Právní předpisy

- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/2001 Sb., o přijetí Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny.
- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb. m. s., o sjednání Úmluvy o právech dítěte.
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
- Ústavní zákon č 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění zákona č. 46/1959 Sb. účinném ke dni 1. září 1959.
- Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění zákona č. 401/2012 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2013.
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 109/2002, o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících předpisů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 116/2020 Sb., o náhradě újmy způsobené povinným očkováním, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, ve znění pozdějších předpisů.

Shrnutí

Tato diplomová práce pojednává o péči o zdraví dítěte, jež náleží rodičům v rámci výkonu rodičovské odpovědnosti. Práce se věnuje praktickým otázkám, které při péči o zdraví dítěte mohou vyvstat. Zabývá se problematikou zastupování dítěte v záležitostech týkajících se péče o jeho zdraví a udělování informovaného souhlasu. Zaměřuje se také na konfliktní situace, ke kterým v této oblasti může dojít, ať už kvůli neshodám mezi rodiči navzájem, tak rodiči (popř. jinými zákonnými zástupci) a jejich dětmi či rodiči (popř. jinými zákonnými zástupci) a lékaři. To vše s důrazem na participační práva dítěte. Práce obsahuje souhrn možných úskalí, která mohou v souvislosti s péčí o zdraví dítěte nastat včetně návrhů, jak tyto nejruznější situace v praxi řešit.

Abstract

This diploma thesis is about the care of a child's health as a duty of parental responsibility. It deals with practical questions which may arise from the care of a child's health. It also deals with the issues of the representation of children in cases of their health and informed consent as well as some potential adversarial situations such as difference of opinion between both parents, parents (or another legal guardian) and children or parents (or another legal guardian) and medical doctors. All of this with the respect to participatory rights of a child. This thesis includes the summary of possible difficulties which may occur in the care of a child's health as well as suggestions of how to deal with various situations in real life.

Seznam klíčových slov

zdraví, nezletilé dítě, rodičovská odpovědnost, zastupování dítěte, informovaný souhlas, participační práva, rozdílné názory, poskytovatelé zdravotních služeb, povinné očkování dětí

Keywords

health, minor child, parental responsibility, representation of the child, informed consent, participatory rights of a child, different opinions, medical service providers, compulsory vaccination of the children